

**T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI**

**FARKLI SPOR BRANŞLARIYLA UĞRAŞAN BİREYLERİN SPORTMENLİK
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burak KILINÇ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Alparslan KARTAL**

YOZGAT 2020

**YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK SAYFASI**

T.C.

**YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

İmza
.....
BİRAK KILIÇ

**YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
YÖNERGE UYGUNLUK SAYFASI**

T.C.

**YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

“Farklı Spor Branşlarıyla Uğraşan Bireylerin Spormenlik Düzeylerinin İncelenmesi”
adlı Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı yüksek lisans tezi, Yozgat Bozok
Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve „Tez Yazma Yönergesi ”ne uygun olarak
hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

BERAK KILIÇ

İmza

Danışman

Doç. Dr. Alparslan KARTAL

İmza

prof. Dr. Hayrettin GÖNÜSALP

Ana Bilim Dalı Başkanı

İmza

	YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ TEZ ONAY FORMU
---	---

T.C.

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Enstitümüzün Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 90110316028 öğrenci numaralı öğrencisi Burak KILINÇ'ın hazırladığı "Farklı Spor Branşlarıyla Uğraşan Bireylerin Sportmenlik Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı tezi ile ilgili tez savunma sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri gereğince 04/02/2020 tarihinde (saat: 11:00) yapılmış, tezin onayına oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Başkan

: Doç. Dr. B. Okan MİĞİCİOĞULLARI

Jüri Üyesi

: Doç. Dr. Alparslan KARTAL

(Danışman)**Jüri Üyesi**

: Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞTAŞ

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun 06.../...2020 tarih ve 11/03 sayılı Enstitü Yönetim Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

.....

 Prof. Dr. Yalçın ARAL
 Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET

FARKLI SPOR BRANŞLARIYLA UĞRAŞAN BİREYLERİN SPORTMENLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Burak KILINÇ

Bu çalışmanın amacı, farklı spor branşlarıyla uğraşan bireylerin sportmenlik düzeylerinin ele alınmasıdır.

Çalışma grubuna, Karaman, Adana, Ankara, Çorum, Yozgat, Kırşehir illerinde farklı spor branşlarıyla uğraşan bireylerden 15 yaş ve üstü 369 sporcu katılmıştır. Katılımcılardan, yaş, cinsiyet, Yaşadığı şehir, spor yılı, eğitim düzeyi, branş değişkenlerine göre çok yönlü sportmenlik ölçeğini uygulamaları istenmiştir. Araştırmanın önemi, bireyler ve toplumlar üzerinde büyük etkileri olan sporun, çoğu zaman rekabetten oluşan şiddet ve saldırı gibi unsurların oluşmasını engelleyerek bir spor müsabakasında oyunun kurallarına uymaktan öte, disiplinli ve istikrarlı belli bir davranış tarzını benimsemek ve sergilemek olan sportmenliğin ayrı ayrı her branştaki düzeyini belirlemektir. Veriler analizinde nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Analiz konusu olarak, sportmenliğe aykırı davranışlar olan şiddet ve saldırganlık işlenmiştir. Ayrıca sportmenlik düzeyini belirleyen kriterler olarak saygı, hoşgörü ve empati gücü ele alınmıştır. Araştırmaya katılan sporcuların, cinsiyet değişkeni ile sportmenlik alt boyutları, branş değişkeni ile sportmenlik alt boyutları ve eğitim düzeyleri ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı farklılık olup olmadığına dair yapılan istatistiksel analizler sonucunda, sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı ve rakibe saygı alt boyutlarında kadın ve erkek cinsiyetleri arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. ($p < 0,05$). Diğer değişkenler içerisinde anlamlı fark olmamasına rağmen Kırşehir ilinde yaşayan sporcuların sportmenlik düzeyleri diğer illere göre daha yüksek çıkmıştır.

Sonuç olarak eğitim faktörünün iki farklı şekilde karşımıza çıktığı görülmektedir. İlk olarak lisans mezunu olan bireylerin lise mezunu bireylere göre daha sportmen olduğu ve eğitim sektörü içerisinde ilkököl, ortaokul ve lise düzeylerinde sürekli Türkiye derecesi içerisinde bulunan Kırşehir ilinde yaşayan sporcuların sportmenlik düzeylerinin diğer illere göre yüksek olması eğitimin sporda fair play

üzerinde de diğer bütün yaşam döngüsü içerisinde etkili olduğu gibi önemli bir etken olduğu görülmektedir. Bu paralelde düşünüldüğünde branşlar içerisinde eğitim farklılığının sebepleri araştırılıp önlemlerin alınması ve cinsiyete göre sportmenlik düzeylerinin farklı olmasının sebeplerinin araştırılıp bu yönde çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Fair play, şiddet, hoşgörü, saygı, empati

ABSTRACT

INVESTIGATION OF SPORTSMENESS LEVELS OF INDIVIDUALS WHO HAVE DONE WITH DIFFERENT SPORTS BRANCHES Burak KILINÇ

The purpose of this research to deal with the fair play level of individuals who engage in different branches of sports.

Sportsmen whose ages over 15 from different branches of sports in Karaman, Adana, Çorum, Yozgat, Kırşehir have attended to this work group. Participants were required to apply multiple sportmanship scales as to variability according to characteristics of branches, age, gender, home city, sport duration, level of education. The importance of the research is to determine the level of sportmanship, which is a disciplined and stable manner of behavior, in each branch, rather than obeying the rules of the game in a sports competition by preventing the occurrence of violent and aggressive factors such as competition, which have great effects on individuals and societies. The importance of this research determine the each levels of sportmanship. Qualitative research method were used for data analysis.

Violence and aggression which are unsportsmanlike conduct are discussed for the topic of analysis. Moreover, as the criteria for determining the level of sportmanship; respect, tolerance and strength of empathy are dealt with. As a result of statistical analysis of whether there is a significant difference between the gender variable and sportmanship sub-dimensions, branch variable and sportmanship sub-dimensions and education levels and sportmanship sub-dimensions of the athletes participating in the research, compliance with social norms, respect to rules and management and respect to competitors and sub-dimensions of women and There was a significant difference between male sexes. ($P < 0.05$). Although there isn't a significant difference in other variables, sportmanships' level of sportmen living in Kırşehir are superior.

Finally, we have encountered educational factor in two different ways. First, the graduates of those individuals who had graduated from high school is sporty than the

individual and the elementary school in the education sector, middle and high school levels continuously Turkey degree in located Kırşehir living in athletes' sportsmanship levels of other provinces by high levels of education of the sport of fair play on the other the whole life cycle in It is seen to be an important factor as effective. Within this context, the reasons of educational differences in branches should be searched and precautions must be taken, also the reasons of differences in sportsmanship level as to genders should be searched and studied.

Key words: Fair play, violence, tolerance, respect, empathy.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ KABUL TUTANAĞI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ	x
KISALTMALAR ve SİMGELER DİZİNİ	1
ÖNSÖZ	2
1. GİRİŞ	3
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Önemi	6
1.3. Alt Problemler	6
1.4. Sayılıtlar	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar	8
2. GENEL BİLGİLER	9
2.1. Sporun Tanımı	9
2.2. Sporun Tarihçesi	10
2.2.1 Türk Spor Tarihçesi	13
2.3. Sportmenlik	21
2.3.1. Sportmenliğin tarihçesi	22
2.3.2. Sportmenliğin önemi	23
2.3.3. Türkiye’ de sportmenlik örnekleri	24
2.4. Ahlak	28
2.4.1. Sporda ahlak	29

2.4.2. Şiddet	30
2.4.3. Empati	33
3. GEREÇ ve YÖNTEM	35
3.1. Araştırmanın Modeli	35
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	35
3.3. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi	35
3.5. Çok Yönlü Sportmenlik Ölçeği	35
3.6. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi	36
4. BULGULAR	37
4.1. Demografik bulgular	37
4.2. Cinsiyet değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı fark var mıdır?	38
4.3. Branş değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı fark var mıdır?	39
4.4. Eğitim değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı fark var mıdır?	41
4.5. Yaşadığı Şehir değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı fark var mıdır?	42
5. TARTIŞMA ve SONUÇ	44
6. ÖNERİLER	48
7. KAYNAKÇA	49
8. EKLER	54
EK 1 Kişisel Bilgi Formu	54
9. ÖZGEÇMİŞ	56

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1. Araştırma verilerinin değerlendirilmesi.....	36
Tablo 2. Demografik bulgular.....	37
Tablo 3. Cinsiyet değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında yapılan analiz sonuçları.....	38
Tablo 4. Branş değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında yapılan analiz sonuçları.....	39
Tablo 5. Eğitim değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında yapılan analiz sonuçları.....	41
Tablo 6. Yaşadığı Şehir değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında yapılan analiz sonuçları.....	42

KISALTMALAR ve SİMGELER DİZİNİ

SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
Ark	: Arkadaşları
Ed	: Editör
Akt	: Aktaran
Çev	: Çeviren
Vb	: Ve Benzeri
N	: Denek Sayısı
%	: Yüzdelik oran
f	: Frekans
Min	: Minimum Değer
Max	: Maksimum Değer
Ss	: Standart Sapma
p	: Anlamlılık Düzeyi

ÖNSÖZ

Sporda hoşgörü, saygı, empati, dürüstlük gibi durumlar sporda Fair playin temel alt yapısını oluşturmaktadır ve Fair play sporda başarının için çok önemli etmenlerden biridir. Bu nedenle sporcularda sporda Fair play bilincinin yüksek olması başarı ve kaliteli spor anlamında önem taşımaktadır.

Bu araştırmada, farklı spor branşlarıyla uğraşan bireylerin sportmenlik düzeyleri üzerine cinsiyet, yaş, spor yılı, branş, eğitim durumu, yaşadığı şehir değişkenlerinin etkisi olup olmadığı gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile sporda Fair play düzeyi ve bilinci hususunda sporcuların ve sedanter bireylerin gelişimi amacıyla olumlu yönde katkıda bulunacaktır.

Araştırmam esnasında, bana ilgiyle yol gösteren hiçbir zaman desteğini esirgemeyen danışmanım Sayın Doç.Dr. Alparslan KARTAL'a, Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ'a, Gençlik Spor İlçe Müdürü Levent TUNÇER'e, SORGED(Sorgun Gençlik Derneği) Başkanı Sayın Halil UĞUZ'a sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca eğitim hayatım boyunca sevgisini ve desteğini esirgemeyen babam Nedim KILINÇ'a ve annem Sema KILINÇ'a Teşekkür ederim.

Burak KILINÇ

Ocak 2020

1. GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın yapılmasını gerektiren problem durumu, araştırmanın önemi, alt problemler, sınırlılıklar, sayılılar ve tanımlar sunulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Günümüzde insanların en fazla katıldığı bedensel aktivitelerden birisi olan spor, tüm toplumlarda ayrı dönemlerde, ayrı pozisyonlarda ortaya çıkmasına rağmen; evrensel bir durum haline gelmiştir. Bu evrenselliğin temelinde ise, bedensel faaliyetlerin tüm toplumlarda ayrı şekillerde de uygulanıyor olması durumu vardır. Günümüzde spor, gençler ve çocukların benimsediği fiziksel bir aktivite, aynı zamanda tüm toplumlara yayılmış bir kültürel faaliyet olarak görülmektedir.

Yıldız (1979) spor kelimesinin latince kökenli olduğunu belirtmektedir. Ona göre spor kelimesi, İngilizce yoluyla tüm dünyaya yayılmış olarak bilinse de kelimenin kökeni latince ‘dağıtmak’, ‘birbirinden ayırmak’ anlamlarına gelen disportare ve desportare sözcüklerine dayanmaktadır. Başlangıçta İngilizce’ de disport veya desport şeklinde kullanılan kelimeler, süreç boyunca çok fazla kullanıldığı için ilk hece düşmüş ve sport halini almıştır.

Fişek’e göre(1985) sporun yaklaşık yirmi beş yüzyıllık geçmişi vardır. Bu derin ve kapsamlı tarihe sahip olma durumu, sporun tanımını çeşitlendirmektedir. Fişek (1985), sporla ilgili tanımları birkaç başlık adı altında belirtmiştir. Bunlardan ilki sporun, insanın doğasında bulunan saldırganlık için sağlıklı ve barışçı bir emniyet subabı vazifesi görmesidir. Spor, saldırganlık güdüsünü kontrol altında tutma özelliğinin yanı sıra, negatif olarak algılanan saldırganlık güdüsünü pozitif hale çeviren önemli bir etkidir. Duruma bu şekilde bakıldığında ‘saldırganlık ve kazanmak için mücadele’ cümlesine dikkat edilmesi gerekmektedir. Kazanmak için mücadele etme mantığıyla oyun oynanırken saldırgan oyun mantığını oyunun içerisine dahil etmek saldırganlığa karşı sempati uyandıracak ve oyun asıl amacından sapmış olacaktır.

İkinci tanım ise sporun insanlara sağlıklı toplum olma durumunu sağlamasıdır (Dever, 2015). Burada sporun hem bedensel hem de zihinsel sağlık için etkili olduğunu ve toplumun doğru, sağlıklı gelişim ve sosyalleşmesi açısından önemi vurgulanmıştır.

Çünkü spor saldırganlık güdüsünü dindiren bir emniyet subabıdır ve bu sağlıklı iletişim kurma yönünde pozitif etki sağlamaktadır.

Üçüncü tanım ise sporun, özellikle militarist anlayış biçimi ön görülerek, bireylerin bu anlayış biçimi içerisinde yetişmesini sağlamaktadır. Bu tanımda ise sporun kişilerin saygılı bireyler olarak yetişmesi üzerindeki etkisini vurgulanmaktadır (Dever, 2015).

Tüm bu tanımlardan sonra spor içerisinde saygı, empati, ahlak, spor ahlakı gibi etkenler ön plana çıkmaktadır. Bu tanımların her birinin tek başlık altında toplanmış hali olarak bizi sportmenlik tanımıyla karşı karşıya getirmektedir (www.character.org, 2016). Ülkemizde sportmenlik kavramı değişik kelimelerle ifade edilmektedir. Sportmenliğin yanında en bilinenleri fair play ve centilmenliktir (Pehlivan, 2004).

Spor bireylerin kendi iç dünyalarından çıkararak yeni ortamlara, farklı inançlar ve düşünce yapısından insanlarla diyalog kurup, etkileşim yoluyla kaynaşmasını sağlamaktadır. Spor bazı bedensel faaliyetlerin bütünü olarak değerlendirilmesinden ayrı olarak insanlara bir takıma ait olma duygusu vermektedir ve bu yolla insanların sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Bu şekilde düşünüldüğünde sporun tek yönlü gelişime katkı sağlamadığı motor gelişimin yanı sıra psiko sosyal gelişim açısından üst düzey fayda sağladığı görülmektedir (Dever, 2015).

Sporda amaç bedensel ve ruhsal gelişimini birlikte geliştirmek, kişiliğin herhangi bir rekabet ortamında kişilerin mücadele edebilme gücünü elde edebilmesini sağlamaktır (Çumralıgil ve Görücü 2007). Mücadele esnasında sporcularda en çok aranan niteliklerden bir tanesi sportmenlik veya diğer bir ifadeyle sporda fairplaydir.

Fair play ile ilgili çalışmaları ile Türkçe literatüre önemli katkılar sağlayan Yıldırım'ın (2014) spor ortamlarında fair-play tanımı şu şekildedir. Fair play; sporcuların yarışmalar esnasında, güçleşen şartlar altında dahi kurallara sabırla, tutarlı ve bilinçli olarak riayet etmeleri, fırsat eşitliğini bozmamak amacıyla haksız avantajları kabullenmemeleri, rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmaya kalkışmamaları, rakibi düşman değil, aksine oyunun gerçekleşmesini sağlayan, eşdeğer haklara sahip birey ve partner olarak görmeleri ve değer vermeleri çabalarında kendini göstermektedir.

Fair play(sportmenlik) ile ilgili bir başka tanım ise Keating (1978) sportmenliği, yarışmacıların eylemleri veya sözleriyle gösterdiği tutum ve davranışlar olarak tanımlamaktadır (Akt. Green, Tomas, Gabbard & Carl, 1999). Daha öncede yapılan araştırmalar ve çalışmalar sportmenliğin çok çeşit alt boyutlarının olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla sportmenliği sade ve kısa biçimde tanımlamak zordur. Sportmenlik; ahlak, etik kuralları, felsefe ve oyunun kurallarının bir bileşimi olarak görölmektedir. Her ne kadar sportmenlik için ortak bir kod mevcut olmasada, bazı ortak özelliklerinin üzerinde anlaşmaya varıldığı anlaşılmaktadır (Green, 1997). Bu nedenle sportmenlik ile ilgili etkinliklerin tüm boyutlarıyla ele alınması davranış gelişiminde başarı şansını arttıracaktır.

Diğer bir kaynakta, Balçıkanlı ve Yıldırın (2011) sportmenlik yönelimini; “Bir kişi, tehlikede ya da sıkıntıda olan birisiyle karşılaştığında o kişiye yardımcı olma isteği ve kendisinin o andaki amacını sürdürme arasındaki istek ile bir çelişki yaşadığında kişinin ahlaki noktaları ortaya çıkma eğilimi göstermektedir. Sporda da ahlaki ikilem yaratan durumlarla çok sık karşılaşılmaktadır. Ne yazık ki spor ortamında müsabaka esnasında sporcular bir kararsızlık içerisinde kalıp seçimi daha çok sportmenlik dışı davranışlardan yana olmaktadır.

Bu durum özellikle profesyonel düzeydeki yakın temaslı takım sporlarında yaşanmaktadır” olarak tanımlamışlardır. Bu sebeple bu çalışmada temaslı sporlarda sportmenlik düzeylerinin farklı olduğu düşünölmektedir. Sportmenlik düzeyindeki farkın sadece takım sporu veya bireysel branşlar olarak değil kontakt olan tüm branşlarda farklılık gösterdiği düşünölmektedir (Green, 1997).

İnsanlık tarihi boyunca gerek hayatta kalma, gerek savaşçı isteklerden, gerek farklı nedenlerden dolayı spor yapmak gerekli bir ihtiyaç haline gelmiştir. Spor esnasında üstün gelme isteği insanları zaman zaman sportmenlik dışı davranışlara itmiş bu durum sportmenliğin önemi ortaya çıkarmıştır. Üstün gelmenin çok önemli olduğunu düşünmek ve kazanmak için her yolu denemenin normal olduğunu düşünen zihniyetler her zaman olacaktır fakat insanların büyük bir çoğunluğunu spora teşvik eden etmenin bu olmadığı hatta insanların spordan uzaklaşmasına etki ettiği haksız kazanca yönelttiği çok acık görölmektedir. Bu paralelde düşünöldüğünde fair play olgusu kişilerin haksız

kazançtan uzaklaşmasına ve sporda dürüstlük kavramına olumlu yönde etki edecektir (Topçu, 2013)

Günümüzde kazanma hırsını aşırı derecede benimsemiş sporcular ve antrenörlerin sayılarının artış göstermesi ve bunlardan ayrı olarak sporcuların seyirci baskısına uğrayıp kazanma hırsına bürünmesi“her ne pahasına olursa olsun kazanmalıyım”, müsabalarda sporcuları sportmenlik dışı davranışlara yöneltmiştir ve bu davranışlar sporda olmaması gereken davranışlara neden olmuştur (Topçu, 2013). Sporda oluşan bu davranışları engellemek ,düzenlemek ve sporcuların profesyonel düşünmesini ve bu sportmenlik dışı davranışlardan uzak durmasını sağlamak şüphesiz antrenörlere, hakemlere ve spor adamlarına düşmektedir. Bu çalışma müsabalar esnasında oluşan kazanma hırsı stres ve baskının sportmenlik üzerindeki etkisini inceleyebilmek adına yapılmaktadır. Ülkemizde farklı spor branşları ve temaslı sporlarda fair play üzerine yapılmış araştırma sayısının az olması ve giderek fair play düzeyinin öneminin giderek artmasından dolayı bu çalışmanın yapılması kararı alınmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Spor çeşitli kavramların etkisinin sporda başarı ve kalite düzeyinde önemli etkisi olduğu gibi Fair play düzeyinde önemli etkisi bulunmaktadır. Fakat fair play kavramı sporda başarı ve kalite düzeyi üzerinde etkiye sahipken Fair play kavramında etkileyen çeşitli değişkenler ve etkenler bulunmaktadır. Bu çalışmada çeşitli değişkenler ele alınarak bu değişkenlerle sporcuların fair play düzeyi arasındaki anlamlı bağıllık düzeylerini tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Değişkenler içerisinde farklı spor branşlarıyla uğraşan bireylerde fair play düzeyleriyle anlamlı bağıllık bulunan değişkenler üzerinden yola çıkarak sporcuların fair play düzeylerinde gelişim sağlanması amacıyla çalışmalar yapılması önem içermektedir.

1.3. Alt Problemler

Yapılan çalışmada aşağıda bulunan alt problemlere ait istatistiki bulguların bulunması amaçlanmıştır.

1. Araştırmaya katılan sporcuların cinsiyetleri ile sportmenlik düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Sporcuların branşı ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Sportmenlik alt boyutları ile sporcuların eğitim düzeyi arasında anlamlı fark var mıdır?
4. Sportmenlik alt boyutları ile sporcuların yaşadıkları şehir arasında anlamlı fark var mıdır?
5. Sportmenlik alt boyutları ile sporcuların spor yılı arasında anlamlı fark var mıdır?
6. Sportmenlik alt boyutları ile sporcuların yaşları arasında anlamlı fark var mıdır?

1.4. Sayıtlar

Yapılan araştırmanın planlanıp yürütülmesinde ve ulaşılan bulguların yorumlanmasında aşağıda belirtilen sayıtlardan hareket edilmiştir.

Bu araştırma için öne sürülen varsayımlar aşağıda belirtilmiştir.

1. Araştırmanın aracı olan ölçekleri yanıtlayan sporcular verdikleri cevaplarla gerçek durumu ortaya koyacaklardır.
2. Çalışma gurubu evreni temsil etmektedir.
3. Yapılan araştırma, sporcuların sportmenlik düzeyleri hakkındaki durumu yansıtacaktır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma sırasında öngörülebilecek sınırlılıklar aşağıda belirtilmiştir.

1. Bu çalışma, 15-30 yaş aralığını kapsamaktadır.
2. Adana, Ankara, Çorum, Karaman, Kırşehir, Yozgat illerini kapsamaktadır.
3. Araştırmada Basketbol, Futbol, Güreş, Hentbol, Judo, Voleybol Branşlarında spor yapan bireyler dahil edilmiştir,

1.6. Tanımlar

Sportmenlik: Pehlivan'a göre (2004), fair-play (sportmenlik) kavramı en başta insan onuruna gösterilen saygının ifadesi olarak ortaya çıkmıştır ve sporun her aşamasında ve her türünde hakça ve dürüstçe oyun oynamaya neden olan bir ahlaki ilke olarak kendini kabul ettirmiştir.

Spor: Ferdin doğal çevresini, insani çevre hâline getirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferden veya grupla boş zaman ya da tüm zamanı alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, ruh ve fiziği geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir kavramdır (İnal,2003).

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Sporun Tanımı

Spor kişinin belirli bir düzene bağlı olarak gerçekleştirilen fiziksel aktivite, motor becerileri, sosyal, ruhsal ve zihinsel özelliklerini geliştiren ve bu özellikleri birtakım kurallar bütününde yarıştırmayı hedefleyen sosyal, pedagojik ve biyolojik bir faaliyet alanı olarak ifade edilmektedir (Orkunoğlu, 1985).

Spor; bireyin, bulunduğu doğal ortamı beşeri çevre durumuna getirirken kazandığı kabiliyetleri daha ileriye taşıyabilen, kurallar bütününe göre araçlı ya da araçsız, kişisel olarak ya da bir grupta boş vakitlerin değerlendirilmesine yönelik gerçekleştirilen faaliyet kapsamında ya da bunu bir işe dönüştürdüğü, sosyal özellik kazandırıcı, toplumsallaştırıcı, ruh ve fizik açısından geliştirici etki yaratan rekabetçi, dayanışma duygularını ortaya çıkaran kültürel bir olgu şeklinde belirtilirken; başka bir açıklamada da; kişinin doğayla mücadelesinde edindiği temel becerileri ve bu şekilde geliştirdiği araçlı ya da araçsız mücadele yöntemlerini, vaktin boş olmasına göre tek veya grup halinde barışçıl yaklaşımlarla oyun, zamanı değerlendirme ve yoğunluktan uzaklaşmak için tercih edilen fizik, teknik ve estetik özelliklerle ön plana çıkarılan sosyal yönü baskın olan bir süreç olarak ifade edilmektedir (Yetim, 2006).

Spor, bireyleri birçok yönden eğiten bir alan olarak kişiye bilişsel, duyuşsal ve psikomotor beceriler kazandırmakta ve günlük aktiviteler arasında yaşamın bir parçası haline gelerek vazgeçilmezler arasına yerleştirilmektedir. Spor faaliyetinin, psikolojik, sosyal, politik ve ekonomik boyutlarının zamanla kişilerin yaşamında daha çok yere sahip olduğu ve son zamanlarda da spor bilimlerinin öneminin bir hayli hissedildiği belirtilmektedir. Toplumun önemli bir kesiminin spora ilgi duyması, bu alanın bir bilim dalı olarak araştırılmasını gerekliliğini ortaya çıkarmış ve yapılan çalışmalarla bu alana yönelik önemli gelişmeler kaydedilmiştir (Aracı, 1999).

Genel olarak dünya ülkelerinin spora bakış açılarının değişmesiyle bu alana yönelik duyulan ilginin paralel bir hızla artması, sporun çağdaş sosyal yaşantının belirleyici özelliklerinden biri olmasını sağlamıştır. Sosyolojik yönü değerlendirildiğinde, herhangi bir ayırım gözetilmeksizin sahalara veya televizyon

karşısına, tüm dünyadaki milyarlarca insanı aynı zaman dilimi içerisinde bir araya getirebilen bir faaliyet olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Fişek 1998).

Modern toplumlarda yaygın bir etkinlik olarak sporun isminin geçtiği bilinmektedir. Spor, diğer etkinlik alanları olan kültür, edebiyat, sanat benzeri uğraşlarla karşılaştırılmayacak kadar yaygınlığa sahip bir alandır. Bireylerdeki boş vakitlerin kaliteli olarak geçirilmesine, hoşgörü, dayanışma, yarışma ruhu gibi ortamların oluşmasına, kişilerin ve toplumun yerine getirmesi gereken sosyal sorumluluklarının farkına varmasına, bireyin spor yaparak hem grubuna hem de ait olduğu topluma karşı aidiyet hissinin oluşmasına yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte toplumların sosyal kültürel ve ekonomik gelişmişliklerine fayda sağlamaktadır (Yetim, 2006).

2.2. Sporun Tarihçesi

Sporun tarihi süreçte doğuşu ile ilgili detaylı ve tam bir kesin olarak saptanamamıştır. Fakat insan hareket etme, hayatta kalma ve mücadele etme bilinci olduğu an çevre ve doğa ile mücadele içerisine girmek zorunda kalmıştır. Bu mecburiyet öncelikli olarak hayatta kalmak ve yaşamı sürdürmek için beslenmek, korunmak, barınmak ve benzeri faaliyetlerden oluşmaktaydı. İnsanlar bu sebeble temel ihtiyaçlarını yerine getirmek için avlanmak zorundaydı ve avlanabilmek için savunma ve saldırıyı öğrenmek zorundaydı. Bu paralelde düşünüldüğünde savunma ve saldırıyı öğrenen insanların bu hareketlerinin sporunda kökeni olduğunu düşündürmektedir (<https://www.msxlab.org>).

“Fişek’e (1998) göre de tarihteki ilk sporlar savunma ve saldırı amaçlı olan sporlardır. Farklı bi söyleyişle, insanın doğa ve yaşamla girdiği mücadelenin oluşturduğu mecburi fiziksel eylemlerden kaynaklanır. Bu eylemler esnasında insanlar bir çok defa savunma ve saldırı amaçlı olarak pratik yapmışlardır. Bu pratikler oluşurken belirli bir sıralamaya göre şekil almıştır. İlk başta insanlar kendi aralarında ve ya kendi bedensel özelliklerinde yakın statüde bulunan hayvanlarda mücadele vermiş ve sadece kas güçlerini kullanmışlardır. Bu mücadeleler esnasında güreşin ilk şekli belirginleşmiştir (Fişek,1985). Fakat ilk ortaya çıkış şekli günümüzdeki gibi barışçıl değildir. Günümüzdeki modern güreşteki tutma, kavrama, yıkma ve fırlama gibi

hareketlerle birlikte ısırma ve boğma, parçalama gibi ölümcül hamlelerde rastlanılmaktadır.”

Güreşle birlikte, yırtıcı hayvanlardan kaçma , daha güçlü, daha çevik daha hızlı olması gereken insanın çabaları itme, çekme, tırmanma, koşma hareketleri ortaya çıkmış ve atletizmin temelleri belirginleşmiştir. Zamanla alet/aletler geliştirdikçe cirit ve okçuluk gibi sporların doğuşu olduğu düşünülmektedir. Hayatta kalma mücadelesi verilirken sıkılı yumruk ve kol gücünün keşfi ile boks sporunun temelleri oraya çıkmıştır. Savunma ve saldırı amacıyla yapılan eylemlerin ardından taşıma ve ulaştırma temelli eylemler başlamıştır (Fişek, 1985). Bu eylemler ise o dönemde üretimin arttığı ve ticaretin başladığının belirtilerini göstermektedir.

“Bu bedensel eylemlerin başlangıcı insanın kendi vücut fonksiyonlarına dayanan koşma, atlama, zıplama, yüzme gibi hareketlerle oluşmuştur. Bu hareketlerin yetersiz kaldığı durumlarda yaşanan yörenin hava şartları ve fiziksel özelliklerine göre kürek, yelken, kızak, at ve at arabası gibi yardımcı etmenler kullanıma başlamıştır. Bu eylemler günümüzde yapılan kano, kürek, yelken, atletizm, yüzme, kızak ve kayak gibi spor branşlarının emel alt yapısını oluşturduğu kabul edilmektedir (Fişek,1985).”

İlk zamanlarda mücadele, sonra eğlence ve daha sonraları ise insanların birbirine karşı rekabet ve üstünlük kurma isteğiyle devam eden fiziksel eylemler, kuralların gelişimi ve düzenli bir hal almasıyla spor haline dönüşmüştür. Uygarlık ve insanlık tarihinin gelişimi ile birlikte spor düşüncesi ve spora karşı olan tutum gelişmiş, farklı toplumlar içerisinde spor faaliyetleri toplumların kültürel yapılarına göre uyarlanmış ve uygulanmıştır. Daha sonraları ise nesilden nesile aktarılmış ve gelişerek devam etmiştir (Kurt vd, 2016).

Toplumların ve milletlerin içinde buldukları fiziksel şartlar, yaşam koşulları sosyal ve ekonomik özellikleri kişilerin bedensel faaliyetlerinede yön vermektedir. Diğer bir söyleyişle o bölgenin veya dönemin üretim biçimi, yaşam biçimi ve iş paylaşım yönteminin fiziksel eylemler için yönlendirici etkisi bulunmaktadır. Bu paralelde düşünerek örneklendirecek olursak eski çin’de topla oynanan oyunların popüler olduğu ve yaygın şekilde oynandığını göstermektedir. Bu oynanan oyunlar eğer yarışma amacından başka bir amaç taşıyorsa, sporun ilk temel biçimlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Kandaz, 2007).

Beden kültürene dayalı yapılan faaliyetlerin ilk belirtileri, İlkçağlarda Ortaasya, Önasya, Mezopotamya, Nil ve Akdeniz havzalarında görülür. Asya 'da Türk, Çin ve Hint kültürleri; Nil Deltası'nda Mısır; Mezopotamya' da Sümer, Asur-Babil uygarlıları bu konudaki değişim ve gelişime tanık oldu. Bütün uygarlıklarda o dönemde fiziksel kültüre ve güce verilen önemin asıl sebebinin, o çağlarda yaşanan savaşlar ve hayatta kalma mücadelesi olduğu görülür. Var olmak hayata kalabilmek için diğer uygarlıklar ve topluluklar üzerinde egemenlik kurma mecburiyetinden dolayı savaşlarda başarılı olabilmek için fiziksel güce ve dayanıklılığa çok önem verilmekteydi. Bu dönemde fiziksel güç ile ilgili diğer bir durum ise tanrı ve tanrıçalara ancak fiziksel güçle layık olunabileceği düşüncesinin hakim olmasıydı (Kandaz, 2007).

Mezopotamya uygarlıklarında nil ve akdeniz havzalarında İ.Ö.3000 yıllarında okçuluk ve güreş spor olarak benimsenip Mısır ve Sümer uygarlıklarında yapılmaktaydı. Binicilik sporu ise İ.Ö 4000 yıllarında orta Asya bölgesinde yaşamını sürdüren Türk topluluklarının atı evcilleştirip kendi yaşamları içerisinde benimsemesine kadar dayanmakta birlikte İ.Ö 1400lü yıllara ait ilk at üstünde adam heykeli bulunmuştur. Ve bu kalıntılar bize binciliğin Türklerde spor olarak yapıldığını göstermektedir. (Kandaz, 2007).

Anadolu tarihine sporun baktığımız da M.Ö. 2000' de kurulan ilk uygarlık hititler diğer uygarlıklarda olduğu gibi sporu bir savaş ve savunma sanatı olarak kabul benimsemişlerdir. Bu yüzden ok, yay, mızrak gibi savaş aletlerini doğru ve iyi bi şekilde kullanabilmek adına antrenman yapmışlardır. Bu şekilde spor halk arasında yaygınlaşmış ve benimsenmiştir (İşcan, 1988). Hititlerin yaptıkları spor türlerinin antik yunandakiyle benzerlik gösterdiği saptanmış ve Hititlerden sonra anadoluda yaşayan diğer topluluklarda bu spor faaliyetlerinde devamlılık göstermiştir (İşcan, 1988).

Mısır ve akdeniz uygarlıklarında başlangıç gösteren spor dalları ise yüzmeye, kürek, yelken gibi su sporlarıdır. Kayak ve kızak sporu ile ilgili ise yörenin fiziksel ve iklim şartlarında temel alt yapısını oluşturması ve buralarda kullanılması daha uygun görülen kuzey avrupada başladığı saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda Finlandiya' da heniola yöresinde bir kızak bulunmuş ve bu kızığın İ.Ö. 6500 yıllarından kalma olduğu saptanılmıştır. Takım sporlarının başlangıcının ise demir çağına girildikten sonra oluşturulduğu görülmektedir. Futbol ise Türklerde TEPÜK ismiyle, TCHU-CHU

ismiyle Çin'de, EPİSKYROS ismiyle ise roma'da oynandığı görülmektedir (Kandaz, 2015).

İnsanlık tarihinde sporun yerine baktığımızda insanlar kendilerini güvende hissedip hayatta kalma kaygısından kurtulduğu zaman sporu sağlık, eğlence, ve ekonomik kazanç amacıyla yapmaya başlamıştır. Bu şekilde bakıldığı zaman insanlar temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilme yeterliliğine sahip olduğu zamanlarda kendi iç dünyasına yönelebilmiş ve yönelebilmektedir. Bu şekilde düşünüldüğünde sporun tarihi ve insanlık tarihi paralel olarak ilerlemiştir (Fişek,1985).

Geçmişten günümüze kadar ki sürece bakıldığı zaman insanların hayatta kalma kalma kaygısından kurulum belirli bir doyumluğa ulaştığında spor, müzik, sanat ve oyunlara karşı bakış açısında değişmiştir. Geleneksel oyunlar oluşmuş ve toplumların kültür kazanımıyla birlikte vücut kültürü dediğimiz bedensel eğitim ve spor insan hayatına bir kültür olarak yerleşmeye başlamıştır (Fişek,1985).

2.2.1 Türk Spor Tarihi

Türklerin tarihte bilinen ilk yerleşim yerlerine baktığımızda, Orta Asya'da Altay-Sayan Dağları'nın kuzey batısı, Hazar denizi'nin doğusundadır. Genel olarak Türklerin ilk yerleşim yerlerine bakıldığında karasal iklimin bulunduğu soğuk kurak yerlerde yaşamışlardır (Kurt vd, 2016).

Bu soğuk kurak ve ağır fiziksel şartlara sahip bölgede yaşadıkları için vücut kültürlerini sürekli formda ve üst düzeyde tutmaları gerekmektedir. Zorlu fiziksel şartlarından ayrı olarak beslenme ihtiyaçlarını giderebilmek için av hayvanlarına yetişebilmek için ve saldırgan hayvanlardan kaçabilmek için hızlı ve antrenmanlı olmaları gerekmektedir (Kurt vd, 2016).

Arazının engebeli ve yüksek fiziksel şartları uzun atlama gerektirirken, yüksek tırmanma ve dayanıklılık gerekmektedir. Doğanın ve yaşanan bölgenin ağır fiziksel şartları , yaşanan zorluklar Türklere sporun önemini benimsetmiş ve mücburi olarak sporu hayatlarına almışlardır (Kurt vd, 2016). Bu vasıta ile çeşitli yetenek ve beceri gelişimi, güç dayanıklılık için çeşitli çalışmalar yapmışlar ve bu çalışmalar Türkleri fiziksel ve ruhsal olarak güçlü kılmıştır.

İslamiyet öncesinde Türklerin Asya bozkırlarında yaşarken karşılaştığı bu güç hayattan kaynaklı olarak kahramanlık ve cengaverlik geleneği oluşmuştur ve zamanla artış gösterdi. Belirli bir süre sonra bu düzenli bir gelenek haline geldi ve sonucunda alplik kültürü oluşmuştur. Türklerde bu savaşçı düşünce yapısı ve kültürden kaynaklı olarak spor yapılmış ve bu formda kalmayı sağlamıştır. Oluşan bu kültür nesilden nesile aktarılmış ve gelenek halinde devam etmiştir (Dever, 2015).

O dönemde kişiler arasında savaşabilmek adına fiziksel güç ve dönemin silahlarına kullanabilmek çok önemliydi. Bunun sebebi bu alanda yetenekli olanlara değer gösterilmekteydi. Günümüzde de olduğu gibi iyi nişan almak o dönemde de çok önemliydi. İyi ok atmak, ata hükmedebilmek ve iyi kullanmak, kılıç kullanmadaki yetenek çok önem verilen yeteneklerdir (Kurt vd, 2016). ve bu dönemde işi zevk olarak istekli bir şekilde çalışma isteği ön planda tutulmaktaydı ve buda başarılı olabilmek adına önemli bir etmendi.

Türk spor tarihine bakıldığında bir çok branşın, Türk kültüründe önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Güreş, cirit, okçuluk, avcılık, binicilik gibi sporlara özellikle önem gösterilmekteydi. Bunun sebebi ise bu spor dallarının savaşa hazırlık açısından daha avantajlı olup uzmanlaşmaktı (Dever, 2015). Türk milletinin savaşçı yapıya sahip olması ve yaşanan bölgede savaş riskinin yüksek olması bu branşların bir kültür haline gelmesine vesile olmuştur. Ve çocuklara küçük yaşlarda savaş eğitimiyle birlikte çeşitli spor dallarının eğitimide verilmekteydi.

Dünya spor tarihi incelendiğinde sporun başlangıç tarihinin eski yunan sporuyla başladığı düşüncesi yaygın olarak kabul edilir. Fakat eldeki bazı kaynaklar ise Avrupa da uygarlık dönemine geçilmeden önce Orta Asya Türklerinin beden kültürü ve spora faaliyetlerini oldukça fazla önemsemiştiği kanısı ortaya çıkmaktadır. O dönem Türklerde güçlü insanların temiz kalpli dürüst insanlar olacağı düşüncesi hakimdi (Kurt vd, 2016). Dini törenlerde, düğünlerde, bayramlarda doğum ve ölüm durumlarında gösteri amaçlı olarak ata binme ve spor yarışmaları düzenlenmekteydi.

Sporun Türk tarihindeki önemini göz önünde bulundurmakla beraber yapılan gözlem ve incelemeler sporun Türk tarihinde 6000 yıllık derin bir geçmişi bulunmaktadır. Sümerler ve Etiler dönemi incelendiğinde bulunan kalıntıların spor dair bir çok kavramı gösterdiği bilinmektedir. En eski dönemlerden günümüze kadar bütün

Türk devletleri içerisinde 6000 yıllık derin bir tarihe sahip olan Türk sporu, savaşsal güç için vazgeçilmez olmasından dolayı ayrı bir öneme sahiptir (Hiçyılmaz, 1974).

Arkeologların Altay bölgesinde yaptığı çalışmalarda bulunan kurganları incelemiş yapılan bu inceleme sonucu Altay’ da yaşayan Türklere kalan eserlerin yirmi beş yüzyıl öncesinden kaldığı kanısına varmışlardır. Göktürklerin yeryüzündeki temsilcisi olarak hakan kabul edilirdi, hatun ise ana tanrıça Umay’ın temsilcisi kabul edilmekteydi. Hatuna ait korumalar bulunmaktaydı ve bu korumalar iyi seviyede okçu olmaları gerekmekteydi. Bunlardan ayrı olarak eski Türk toplumlarında erkeklerle birlikte kadınlarında savaştığı veya erkeklerinde savaşta olduğunda çocukları ve kendilerini korudukları bilinmekteydi (Kurt vd, 2016).

Tarihte Türk devletlerini ayrı ayrı inceleyecek olursak her Türk devletinde spora ve savaş eğitimine üst düzeyde önem gösterilirdi. Kadınların savaştığı ilk Türk topluluğu olarak İskitler görülmektedir. İskitlerde kadın askerlere Amazon ismi verilmekteydi. İskitlerde kadınlar da at üzerinde ok ve kargı kullanmaktaydı. Okçuluğuyla nam salmış bu iskit Alpleri düşman öldürmeden kahramanlar meclisinde şarap içme hakkı elde edemezdi (Kurt vd, 2016).

Hunlar dönemine bakacak olursak diğer Türk devletlerinde de olduğu gibi ata binmek, ok atmak ve iyi seviyede kılıç kullanmak önemli durumlar içersindeydi. Çocuklarda savaş eğitimine çok önem verilir ve bu yüzdende küçük yaşta av yoluyla çocuklar eğitilir ve idmanlı kalması sağlanmaktaydı. Avlanmanın temel bilgisi öğretildikten sonra tavşan ve tilki avına götürölüp seviye ilerledikten sonra at üstünde uçan kuşları vuracak seviyeye getirilmekteydi (Kandaz, 2015).

Göktürkler döneminde devletleşme ve milletçe birlik olma durumu üst düzeydeydi. Göktürkler döneminde bu düzen ve disiplin spor ve savaş sanatlarındada görülmekteydi. İskitlerde olduğu gibi kadınlarda ata biniyor, ok atıp kılıç kullanabilmekteydi. Göktürkler de diğer Türk devletlerinde olduğu gibi avcılık değişmez yaşam biçimiydi. Kılıç ve mızrak kullanılmaktaydı. Uygurlar dönemimde de spor tarihi benzerlik göstermektedir (Kandaz, 2015).

Göktürklerde sürekle ismiyle belirtilen büyük çaplı avlar düzenlenir, bu av vasıtasıyla savaş için hazırlık yapılırdı ve savaş için antrenmanlı kalınmaktaydı.

Göktürkler döneminde gençlerin top oyunları oynadığı görülmüştür. Ve yaşam sürülen Orta Asyanın yılın uzun döneminde karla kaplı olduğundan kaynaklı olarak iyi düzeyde kayak yaptığı bilinmektedir. Kayak için kullanılan materyal ve malzemelerden kaynaklı olarak ‘sığır ayaklı Türkler’ olarak isimlendirilmektedirler (Kurt vd, 2016).

Oğuzlarda Hunlar, Göktürkler ve Uygurlara benzer özellikler bulunmaktadır. Örnek verecek olursak Oğuzlarda ata ve binciliğe çok saygı duymuş ve sevgi göstermiş, kutsal kabul etmişlerdir. Fakat Oğuzlarda ok çok kutsal olarak kabul edilmekteydi. Oğuzlarda da süre avına diğer Türk devletlerinden farklı olarak ‘sigirmam’ adı verilmekteydi (www.tarihbilimi.gen.tr). Oğuzlar bir çok alanda kullanmak için avcı kuşlara özel olarak ilgi göstermekteydi. Avcı kuşların takastada değeri oldukça yüksekti.

Eski Türklerde düğünlerde, törenlerde atla ve atsız oynanan bazı oyunlar ileri ki dönemlerde spor haline gelmiş ve günümüzde hala oynanmaktadır. Bunlardan biri Gökbörü(oğlak) oyunu bölgelere göre ve Türk boylarına göre göre farklı isimlerle adlandırılmıştır. Gökbörü oyunu Türk boyları arasında farklı isimlerle adlandırıldığı gibi boylara göre oynanış biçiminde de ufak farklılıklar göstermekteydi. Gökbörü oyunu ödüllü bir oyun olması sebebiyle Anadolu yöresinde daha sonraki yıllarda ‘ödül kapmaca’ ismiyle anılmaktaydı. Günümüzde Orta Asya Türk devletlerinde hala büyük bir sevgi ve coşkuyla oynanmaktadır (Kurt vd, 2016).

Gökbörü oyunun düğünlerde oynanan diğer bir türünün ismi ise kızbörü olarak adlandırılmaktadır. Kızbörüde asıl amaç gelinin dayanıklı, güçlü ve sağlam bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktır. Bu oyunlardan farklı olarak Beyge, Çögen-Çevgan, Mızrak, Cirit , Cundi gibi güç, dayanıklılık, çabukluk isteyen savaş temelli oyunlar oynanılmaktaydı. Bu oyunların genelinde iyi at kullanabilmek, ok atma konusunda usta olmak ve çevik olmak gerekmektedir (Kurt vd, 2016).

Türk spor tarihi incelendiğinde genel olarak bazı spor branşlarını daha çok ön plana çıkmaktaydı ve genel itibarıyla savaşa hazırlık açısından en yakın olan savunma ve saldırının temel alt yapısını oluşturan branşlardan oluşmaktaydı. Zaman ilerledikçe ordu içerisinde branşlaşma ve buna bağlı olarak uzmanlaşma başladığı görülmekteydi. Örneğin atlı birlikler, okçular, mızrakçılar ve benzeri branşlar. Bu branşlaşmayla birlikte oluşan uzmanlığa bağlı olarak savaşlarda alınan başarılarında arttığı

görülmekteydi. Tarihi süreç içerisinde gelişen uzmanlaşmaya bağlı olarak her branşın kendi tarihine oluşmuştur (Dever, 2015).

Güreşin Türk spor tarihindeki yerine baktığımızda boyların yaşam sürdüğü Orta Asyanın fiziksel şartlarından ve savaş durumundan dolayı milattan önce 3000 yıllarında güreş yapıldığı düşünülmektedir. Özellikle savaş ve mücadele sporlarının temeli olarak şekillenen güreşin hayatta kalma mücadelesinden dolayı ortaya çıktığı düşünülmektedir. Geçmişine bakıldığında oldukça uzun zamandır kültürümüzde yer etmiş olan güreşin güncel hayatımızda popüler bir spor olduğu görülmektedir (Kahraman,1989).

Türk edebiyatında önemli yeri olan bir çok eserde de güreşten bahsedildiğini görmekteyiz. Divan-ı lügat-it Türk'e bakıldığında Kaşgarlı Mahmut'un "güreş" sporundan bahsettiği görülmektedir. Dede Korkut hikayelerine bakıldığında aynı şekilde güreşle karşılaşmaktadır. Güreş savaş ve hayatta kalma mücadelesinden ayrı olarak düğünlerde, eğlencelerde ve cenaze törenlerinde gösteri amaçlı olarak yapıldığı görülmektedir. Düğünlerde çok fazla tercih edilen güreş düğün sahibinden zenginliğininde göz önüne sermekteydi. Güreşçi sayısı çoksa düğün sahibinin zengin olduğunu göstermekteydi (Dever, 2015).

Türk boylarında güreşin yeri incelendiğinde ağız yapısına göre ufak değişikliklerle adlandırıldığı görülmektedir. Moğol: Gura, Çağatay: Küreşmek, Kazan: Kitre, küreş, Çuvaş: Küreş, güreş, Yakut: küres (Kahraman, 1989). Devletleşme dönemine geçildiğinden sonra Türkmen devletlerinde de çeşitli söylemler görülmektedir. Türkmen: Güreş, Azerbaycan: güleş, Balkan Türklerinde: Güreş, güleş, Tatarca: Küreş, Kazakistan: küreş, Özbekistan: Küreş, Tacikistan: buharska, guşti Moğolistan (Güven, 1992).

Çin kaynaklarından edilenilen bilgilere göre eski Türklerde güreşin sembolü olarak 'toslama işareti' kullanılmaktaydı. Güreşin sembolü olarak bu işareti kullanılma sebebine bakıldığında pehlivanların çarpışarak ve güç, kuvvetlerini ortaya koyarak güreşmelerinden kaynaklanmaktadır (Hiçyılmaz, 1974). Selçuklular döneminde savaşta başarı gösteren güreşçi, atıcı askerlere pehlivan denilmesine rağmen 16.yy da sadece sporculara söylendiği görülmektedir.

Osmanlı döneminde güreşçiler pehlivan olarak isimlendirildikleri için sürekli ayrı bir statüde görülmüştür. Osmanlı döneminde sporun temel alt yapısının daha düzenli ve devamlı olarak inşa edilmesi adına spor tekkelerinin oluşturulduğu görülmektedir. Spor tekkelerinin kurulmasındaki amaç sporcuların düzenli olarak yetiştirilmesi, eğitim altına alınıp sporda çağ atlamaktır (Dever, 2015).

Spor tekkelerinin benzerlerine diğer devletlerde de farklı isimlerle rastlanmaktadır. Eski yunanlarda ‘Gymnasion’ ismi kullanılmaktaydı. Japonlarda ise tekkeler sadece güreş amacıyla çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Alpman, 1972) Bu şekilde düşündüğümüzde sadece osmanlıya ait bir yapılanma olmamasına rağmen en güçlü yapılanma Osmanlıda bulunmmaktadır. Osmanlıda bu yapılanmalar içerisinde en çok güreşe önem verilmekteydi. İlk güreş tekkesi Orhan bey döneminde Bursada Pınarbaşı meydanında yapılmıştır (Dever, 2015).

Yapılanması oluşturulan spor tekkelerinde bütün branşlardan sporcular antrenman yapabilmekteydi. Bu durum spor tekkelerinin bugünkü spor kulüplerinin temel alt yapısını oluşturduğunu göstermekteydi. Spor tekkelerinin yerleri devletin merkezine göre yer değiştirmekteydi. Edirnenin fethedilmesiyle birlikte spor tekkesi edirneye taşınmış daha sonra İstanbulun fethiyle birlikte İstanbula taşınmıştır. Yani devletin başkenti nereyse spor tekkeleri oraya taşınmaktaydı. Kahraman(1989)’ da ilk güreş tekkesinin Bursa’ da açıldığını belirtir.

Osmanlı döneminde spor branşları içerisinde gözde olan branş güreş olduğu için spor tekkesinde yetişen güreşçiler önemli günler ve eğlence günlerinde pehlivanlar padişah huzurunda güreşiyorlardı (Kahraman, 1985). Daha sonra yapılan bu güreşlere huzur güreşleri ismi verildi. Huzur güreşleri eğlence ve seyir amacından ayrı padişahlar misafirlerini ağırlarken güç gösterisi amacıyla düzenlenmekteydi. Güreşin dini ve örf adetlerimizle bağdaşan yanınının bulunması dinsel motiflerin bulunması güreşin Türk milleti içerisinde ayrı bir yeri oluşmuştur.

Spor tarihi içerisinde okçuluğun yeri incelendiği zaman neredeyse bütün dönemlerde karşımıza çıkmaktadır. Okçuluk sporunun bu kadar derin tarihe sahip olmasının temel sebebi okçuluğun savunma anlamında çok önemli olduğu gibi uzaktan savunma yapılabilmesi ve saldırı anlamında savaşçıların isabetli olabilmeleri gerektiği için çok önemli bir branş olarak görülmekteydi (<http://img.eba.gov.tr>).

Okçuluk branşında Türk destanlarında yer alan bir spor dalıdır. Oğuz kaan destanında yay ve oktan bahsedildiğini ve küçük yaşta çocuklara eğitimlerin verildiği görülmektedir. Oğuz kaan destanından ayrı olarak Göktürk devleti döneminde orhun anıtlarında, Dede Korkut hikayelerinde ve birçok Türk tarihi kaynakçalarında görülmektedir. Selçuklu ve Osmanlı döneminde ok ve yay atıcılığından ayrı olarak üretiminde yüksek düzeyde önem gösterilmektedir (Kunter, 1938).

Okçulukla ilgili bir başka durum ise ıslık çalan ok' a ayrıca önem gösterilmektedir. İmparator Metenin ıslık çalan ok kullandığı bilinmektedir. Ayrıca göktürkler döneminde ıslık çalan ok görülmektedir (Tayga, 1990). ıslık çalan ok atıldığı da düşman üzerine mobing kurduğu için savaş sürecinde korkutucu bir etki oluşturmaktaydı. Selçuklu döneminde ve daha önceki bir çok türk devletinde gerek basılan paralar üzerinde gerekse bulunan diğer kalıntılarda para üzerinde ok ve yay figürleri görülmektedir.

Okçuluk sporunun en çok ön plana çıktığı dönem ise Osmanlı dönemidir. (Kandaz, 2015). Osmanlı devletinde ordu içerisinde bulunan 'Cebeci Ocağı' ok ve yay üretimi yapmaktaydı ve buda Osmanlıda okçuluğa verilen önemi gözler önüne sermektedir. Osmanlı döneminde savaş için özel oklar üretilmekteydi. Osmanlı devletinde okçuların savaşta başarıya etki ettiği göz önüne alınarak ayrıca okçu tekkesi kurulmuştur.

Türk tarihi incelendiğinde atın Türk tarihinin her kısmında bulunduğu görülmektedir. Türklerde at vazgeçilmez olarak görülmektedir ve çok önem verilmektedir (Kurt vd, 2016). Diğer spor branşlarında olduğu gibi atın bir çok Türk destanında ve Dini destanlarda yer aldığı görülmektedir. Bu paralelde incelendiğinde Türklerin at binmelerinde ki hünerinin tesadüf olmadığı görülmektedir.

Neredeyse 6000 yıllık tarihi geçmişi olan Türklerin at ile arasındaki ilişkinin bu kadar derin olmasındaki nedenlerden en önemlisi M.Ö. 4000 yıllarında Türklerin atı evcilleştirmiş olmasına rağmen diğer milletlerin atla arasındaki bağın çok gecikmiş olduğunu görmekteyiz. Buna örnek verecek olursak Çinlilerin M.Ö. 300 yılında atla bağdaştığı görülmektedir (Dever, 2015). Türkler ata binme konusunda birçok milletten önde olmakla beraber atı ulaşım için savaşlar için ve eğlence günlerinde gösteri amaçlı olarak kullanmışlardır.

Tüm bu durumlara bakıldığında Türklerin at kullanma konusunda profesyonel olmalarında atın Türklerin diniyle ve örf, adetleriyle bu denli bağdaşmasında yaşanan fiziksel şartlar ve ulaşımı hızlandırmasının çok önemli derecede etkisi olmuştur. Türklerin binicilik konusunda usta olmaları savaşlarda başarı oranında etkili olmuştur. Türk mitolojisine bakıldığında Şamanizm de atla ilgili kutsal güçlerin bulunduğu belirtilmesi Türklerin atla ilk defa bağdaşıp binici olmalarında etkili olmuştur (Dever, 2015).

Cirit, takımlar halinde oynanan, nişan almanın önemli olduğu savaş temelli çok eski bir oyundur (Dever, 2015). Cirit oyunu at üstünde oynanan ve cirit fırlatarak oynandığı için temelinde güç, çeviklik, dayanıklılık ve isabet gerekli olan bir branştır. Savaşçı bir yapıya sahip olan Türk milletinde Cirit sporuyla uğraş içerisinde olmak ve başarılı olmak gayet normal görülmekteydi.

Cirit oyununun diğer bir adı da Çavgandır. Cirit, Türklerin yüzyıllardan beri oynadıkları bir ata oyundur (www.bilgibirikimi.net). Cirit sporuyla uğraşılması savaş esnasında başarının oluşmasına ve mücadeleye azminin gelişmesine pozitif yönlü katkıda bulunmaktaydı. Bu nedenle bedensel ve askeri gelişim amaçlı olarak cirit oyunu oynanmaktaydı. Cirit oyunu Türklerin Orta Asyadan Anadoluya geçmesiyle birlikte Anadoluyada taşındı. Türkler yaşadıkları yerlerde düzlük ve çayır alanları güreş ve cirit için korumaktaydı. Cirit oyununun oynandığı fiziksel şartlar nedeniyle genellikle bahar döneminde oynanmaktaydı.

Selçuklu devleti döneminde cirit sporu daha çok önem kazanmaya başlamakla birlikte sadece bedensel gelişim ve savaş hazırlığı amacıyla değil gösteri amacıyla da oynanmaya başladı. Türkiye Selçuklularında şehzadelere cirit alanında özel eğitim verilmekteydi. Osmanlı cirit Osmanlı döneminde de önemini korudu fakat çeşitli yenilikler ve güncellemeler getirilerek oynanılmaktaydı (www.gsdf.gov.tr).

Osmanlı döneminde cirit oyununda rakibi yakalayıp affetme zarar vermeden bırakma gibi olgular öğretilerek oyuncuların içsel güdülerine karşı koyabilmeleri konusunda da eğitim verildiği görülmektedir. Cirit oyunu Osmanlıda Yıldırım Beyazıt ve Çelebi Mehmet döneminde revaşa olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 4. Muratın bizzat kendisinin oynadığı görülmektedir. Cirit sporu Osmanlı döneminde

devam etmesiyle birlikte günümüze kadar nesilden nesile aktarılmıştır. Günümüzde çok yaygın olmasada gösteri amacıyla oynanmaktadır (www.gsdf.gov.tr).

Dünyanın en popüler sporlarından biri futbolun eski Türkler döneminde önemli bir spor haline geldiği görülmektedir. Maden Çağı döneminde Türklerde ayak ve kafayla oynanan bir oyunun olduğu görülmektedir (Aras, 1973). Çeşitli kaynaklar incelendiğinde Futbolun Eski Türklerde ‘tepük’ ismiyle oynandığı görülmektedir. Futbolun Eski Türklerde tepük adıyla oynandığı Divan-ı Lügat-üt Türk isimli eserden anlamaktayız.

Top kelimesinin Türkçe kökenli olmasından dolayı Futbolun Türklerde başladığıda düşünülmektedir. Bu şekilde düşünüldüğünde Türklerde Futbolun tarihi Asya Türklerine dayanmaktadır. ‘La Tarterie’ adlı Fransızca kaynakta Orta Asya Türklerinin kız ve erkek karışık olarak Futbol oynadığı görülmektedir. Futbol Türklerde bir dönem yasaktı fakat 1988 yılında siyah çoraplılar adında ilk Türk futbol takımı kurulmuştur. İlk zamanlar kendi aralarında maç yapılmıştır fakat 1901 yılında ilk defa yabancı bir rakiple maç yapılmıştır (www.iskenderbaydar.com).

2.3. Sportmenlik

Sportmenlik sadece sportif faaliyetler içerisinde değerlendirilmeyen hayatın bütün alanları içerisinde kişilerin haklarına saygı, dürüst ve adil olmayı ön gören ahlaki bir kavramdır. Diğer bir söyleyişle Sporda centilmenlik anlamına gelmektedir (Pehlivan, 2002). Sportmenlik kavramı Türkiyede ‘Sportmenlik’ olarak kullanılmasına rağmen dünya genelinde ise ‘Fair Play’olarak kullanılmaktadır. Dünya genelinde çok önemli bir kavram haline gelen Fair Play kavramı sporda bir çok alanı veya durumu etkilemekle birlikte birçok durumda etkilemektedir.

Fair play kavramıyla egoizm ve mütevazilikle direkt olarak bağlantılıdır. Diğer bir söyleyişle kişinin iç güdüleriyle arasında bağlantı olduğu görülmektedir. İnsanların içinden gelen negatif yönlü istekleri dizginleyebilmeleri Sportmen olabilmeleri yönünde önemli ölçüde etki ettiği görülmektedir çünkü sportmenlik sevgi, dostluk, kardeşlik gibi kavramları içermektedir. Sportmen bir bireyin samimiyet, sabır, kontrol, insanların görüşlerine saygı duyma, kibarlık gibi özelliklere sahip olması gerekirken kibir, küçümseme, saldırganlık gibi rahatsız edici davranışlardan uzak durması gerekmektedir

(Koç, 2013). Fair play kavramı son yıllarda dünya geneline mal olmuş bir kavram haline gelmiştir (Arıpınar, 2011).

Sporda ne pahasına olursa olsun kazanma zihniyetinin ortaya çıkması sporun aslında fiziksel, zihinsel ve ruhsal olarak sağlıklı bireyler yetişmesinin önüne geçmektedir (Yıldırım, 2005). Profesyonel sporda oluşan bu durum sosyal öğrenme yoluyla küçük yaştaki veya okul sporlarındaki sporcularında bu davranışı öğrenmesine ve benimsemesine neden olmuştur. Bu şekilde ilerleyen düşünce yapısı fair play kavramının öne çıkmasına neden olmaktadır.

Sportmenlik kavramının saha içerisindeki oyunu direkt olarak etkilediği görülmekle birlikte, spor eğitmenlerinin antrenmanlarda veya derslerde sadece spor eğitimi olarak değil spor ahlakını ve genel ahlaki kuralları ön plana koyarak eğitim vermeleri gerektiği görülmektedir (Gürpınar, 2009). Özellikle kontakt sporlarda ve karşılıklı mücadele sporlarında çocukların sportmenlik üzerine düşünce yapılarının gelişimine çok dikkat edilmesi gerekmektedir. Sporcuların müsabaka esnasında birbirlerine düşman olmadığı sadece rakip olduğu düşüncesini benimsemeleri ve herkesin müsabaka esnasında karşılıklı saygı eşliğinde oynaması gerektiğini unutmaması gerekmektedir.

Müsabaka esnasında gelişen durumlar ve yüksek tansiyonla birlikte kazanma hırsı sporcuların sportmenlik seviyesini en düşük seviyeye çekmektedir. Müsabaka esnasında çok güçleşen durumlarda dahi sporculardan beklenen sabırlı, bilinçli, kurallara uygun, haksız şekilde elde edilen avantajları kabullenmeme ve dürüst kalabilmeleri beklenmektedir (Arıpınar, 2011). Bu nedenle sporculara spor etiği ve ahlakı üzerine eğitim küçük yaştan verilerek yetiştirilmesi çok önemli olarak görülmektedir.

2.3.1. Sportmenliğin tarihçesi

Sportmenlik tarihçesini incelediğimizde sportmenlik (Fair play) kavramının belirgin özellikleri Antik Çağ döneminde de görülmektedir. M.Ö. 8. Yüzyılda yazılan 'İlyada' destanında o dönemde yapılan yarışmalarda belli kuralların olduğu ve kural ihlalinin ahlak dışı karşılandığı görülmektedir (Arıpınar, 2011). Sportmenlik, kavramı spor ahlakıyla iç içe olup bağdaştığından dolayı bu dönemde sportmenlik kavramının

olduğu görülmektedir. Fakat yapılan araştırmalar eski Yunanda yapılan yarışmalarda sportmenlik ve centilmenlik kavramlarına karşı oldukça uzak kaldığını belirtmektedir. Yunanlarda ve Romalılarda sporda şiddetten seyircilerin haz aldığı ve bunun nedeni olarak sadizmin benimsediği görülmektedir.

Türk spor tarihinde sportmenlik kavramı incelenip Yunan spor tarihçesiyle karşılaştırıldığında Sportmenlik anlayışına karşı tamamen farklı bakış açısı benimsendiği görülmektedir. Türklerde spor esnasında olan ölüm ve sakatlıkların kazayla olduğu görülmektedir (Arıpınar, 2011). Yarışmalar esnasında ise üstünlük kurmak için hile yerine yeteneğini ortaya koyup üstünlük kurma düşüncesi sportmenliğin benimsendiğini gözler önüne sermektedir. Eski Türkler döneminde oyun bitiminde iki takım birbirini tercih eder ve eksik fazla yönlerinden bahsederlerdi ve oyuncuların birbirine karşı saygısı bulunmaktaydı.

Fair playin kavram olarak kullanılması ilk olarak 15. Yüzyılın ikinci yarısında İngilizlerin turnuvalarda centilmenlik ve sportmenlik dışı hareketler sergilemesi sonucu 'faul play' kavramının kullanılması ile gerçekleştiği düşünülmektedir. 16. Yüzyılda ise fair play kavramının çeşitli kaynaklarda geçtiği görülür. Daha sonraki süreçlerde İngiliz kolejlerinde çocuklara spor ahlakı ve fair play düşünce yapısı aşılanmaya çalışılmış ve bu idealin sporda başarıyı katkı sağlayacağı düşünülmüştür (Arıpınar, 2011).

Fair play kavramı çeşitli anlamlar taşıyarak zaman geçtikçe daha anlamlı hale gelmiştir ve son olarak 'iyi oyun ortaya koyabilmek adına yerine getirilmesi gereken kesin kurallar olarak düşünülmüştür. Fair play her yerde aynı şekilde dürüstlük ve adil oyun olarak kabul edilmekle birlikte Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK' ünde söylediği gibi 'ben sporunun zeki çevik ve aynı zamanda ahlaklı olanını severim' sözü sportmenlik kavramını büyük oranda özetlemektedir (www.egitimdedegerler.com). Fair Play kavramı dünya genelinde kullanılmakla beraber Türkiyede daha çok sportmenlik olarak kullanılmaktadır.

2.3.2. Sportmenliğin önemi

Dünya genelinde insanlar arasında hoşgörüyü yükseltmek, insanlar arasındaki sosyal ilişkileri artırmak, dayanışma sağlamak için insanlar spora teşvik edilmektedir.

Fakat Son yıllarda günlük hayatta ve özellikle sporda artan şiddet sportmenlik ve saygının önemini dahada artırmıştır. Kazanma hırsı ve çeşitli güdüler sebebiyle kişiler müsabaka esnasında saygı ve hoşgörü kurallarını unutup saldırganlaşmakta ve insanları rahatsız edici tavırlar takınmaktadır (Tanrıverdi, 2012). Buda sporu ve müsabaka kalitesini alt seviyeye düşürmektedir. Buda fair play kavramını ortaya koymaktadır.

Kaya (2011) e göre fair play kavramı genelde eğitim ortamlarında görülmektedir (Şahin, 2016). Sporculara müsabakalarda başarı sonucu verilen ödüller başarıya teşvik amacıyla verilmektedir ve sporcuların başarı uğruna herşeyi yapmaları istenilmemektedir. Giderek endüstriyel bir sektör haline gelen sporda başarı uğruna her yola başvurulduğu görülmektedir. Bu nedenle sportif olgunluk ve erdeme ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu paralelde düşünüldüğünde müsabaka esnasında sporcunun kendi başarısına sevindiği gibi rakip sporcunun başarısınıda tebrik etmeyi bilmesi gerekmektedir. Bu durum sporu gerçek amacına ulaştırmak için en doğru yol olacaktır.

Son yıllarda en çok dikkat çeken durumlardan biride sportmenliğin önüne geçen tribün olaylarıdır. Bu şekilde düşünüldüğünde sportmenliğin sadece müsabaka içerisinde olan sporcuyla değil sporcudan masöre, antrenörden hakeme kadar sahada bulunan herkesi ilgilendiren bir konudur. Yeni yetişen sporcular için örnek model olan üst yaş grubu oyuncuların yaptığı her müdahale, gösterdiği bütün reaksiyonlar iyi veya kötü yönlü olarak örnek olmaktadır. Bu durumda örnek davranış olarak ortaya konan davranışların fair play kavramı içerisinde olması gerekmektedir (Koç, 2013). Buda toplum içerisinde sosyo psikolojinin ne kadar önemli olduğunu ve fair playin spor içerisinde ne kadar önemli bir olgu olduğunu gözler önüne sermektedir.

2.3.3. Türkiye' de sportmenlik örnekleri

Ülkemiz genelin sporda bir çok Fair Play örneğinin olduğu görülmektedir. Fair Play düzeyinin yörelere ve lig kategorisine göre değişiklik göstermesine rağmen Fair Play örneklerinin sadece sahada veya müsabakada oynayan oyuncular tarafından değil kulüp başkanları, hakemler, seyirciler ve sahada bulunan bir çok görevli tarafından yapıldığı görülmektedir. Sporda Fair Play davranışı sergileyen kişiler 1983 yılından bu

tarafa Dünya Fair Play Konseyi, Avrupa Fair Play Konseyi ve Türkiye Fair Play Konseyi tarafından onurlandırılmakta ve ödüllendirilmektedir. Bu örneklerden bazıları ;

● **Bursaspor U-11 Futbol Takımı**

İzmir Balkan Kupası – 15 Haziran 2015

Bursaspor- korriku(Kosova) / U-11 Maçı Korriku'nun skoru 1-1 yapan golün sevincini yaşadığı sırada, maça hızlı başlayan Bursaspor, attığı golle durumu 2-1 yaptı. Bu duruma pişman olan Bursasporlu oyuncular, yapılan santradan sonra kalelerini rakibe açtı ve gole giden oyuncuya müdahale etmediler. Ancak Makedon minik, topu boş kale yerine kale direğine nişanladı. Makedon oyuncu bir anda göz yaşlarına boğulunca Bursaspor santranın tekrarlanmasını istedi ve aynı oyuncu bu kez yine müdahale olmadan durumu 2-2 yaptı. Fair play ruhunu tam olarak yaşayan ve yansıtan Bursaspor U-11 Futbol Takımı, daha önce EFPM tarafından “ Fair Play Meşalesi” ödülüne layık görülmüştür (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

● **Galatasaray – Fenerbahçe Maçı – 25 Mayıs 2015**

Maçın üçüncü çeyreğinde Sinan Güler rakibi Nikos Zisis ile kafa kafaya çarpıştı. Kafasından yaralanan Sinan Güler dikişlerin atılmasının ardından Fenerbahçe yedek kulübesine giderek Galatasaraylı taraftarın protesto ettiği Zisis'in elini sıktı ve rakibine “geçmiş olsun” dedi. Bu hareketi Fenerbahçe antrenörü Obradoviç tarafından da alkışlandı. Sinan Güler ayrıca genç sporcuların basketbol sporuna katılımları için eğitim çalışmalarında bulunmaktadır (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

● **1-Veli Kavlak**

Futbolcu (Beşiktaş Jimnastik Kulübü Futbol Takımı Adına)

(24.12.2014 - Yusuf Ziya Öniş Stadi, Sarıyer / Beşiktaş - Adana Demirspor Türkiye Kupası Grup Maçı, Skor: 1-2)

Karşılaşmanın 21. dakikasında Hakan Söyler'in kendisine yaptığı faullü hareket sonrası, takım arkadaşları ile birlikte olaya anında müdahale ederek hakemin rakip oyuncu için verdiği ihraç kararını sarı karta çevirtirme davranışı (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

● **2-Semih Kaya**

Futbolcu (Galatasaray Spor Kulübü)

(22.02.2014 - TT Arena Stadi, İstanbul Galatasaray - Beşiktaş Süper Lig maçı)

Galatasaray'ın Beşiktaş'ı 1-0 yendiği maçın 54. dakikasnda, Semih Kaya'nın girdiği bir mücadele sonrası top dışarıya çıkınca hakem Cüneyt Çakır Galatasaray lehine kale vuruşu verdi. Semih Kaya, hakemin yanına giderek topun kendisinden çıktığı belirtti. Cüneyt Çakır, Semih Kaya'nın elini sıkarak 'Teşekkürler' dedi ve kararını Beşiktaş lehine köşe vuruşu vererek değiştirdi (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

●1-Yasin Bayraktar

Hentbolcu

İstanbul Üniversitesi Spor Kulübü, İstanbul

(03.11.2013, Muğla - Muğla Belediyespor - İstanbul Üniversitesi 2. Lig A Grubu karşılaşması)

Müsabakanın 20. dakikasnda İstanbul Üniversitesi takımının hızlı hücumunda, topa sahip olmak için kale sahasını terk eden Muğlasporlu kaleci kendi takım arkadaşıyla çarpışarak yere düştü. Skor 10-10 berabere iken Yasin Bayraktar rakip kaleci sakatlandığı için topu boş kaleye atmadı (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

● 3-Castrol Ford Team Türkiye

Pilot: Orhan Avcıoğlu, Co-Pilot: Burçin Korkmaz

(28.09.2013, 42. Bosphorus Rallisi - İstanbul)

Kadılı etabında rakipleri Finlandiya ekibinin kaza geçirdiğini gören Orhan Avcıoğlu ve Burçin Korkmaz derhal durup yardım ettiler ve kazazedelere ilk müdahaleyi yaptılar. Buradaki zaman kaybının sonrasında mücadelelerini sürdürdüler (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

● Erden Eruç

Sporcu (Kas Gücü ile Dünya Turu - Kürek - Pedal - Bisiklet)

Sadece kas gücüyle, kürek çekerek, tarihte üç okyanusu 5 yıl 11 günde tek başına geçen ilk Türk sporcusu Erden Eruç (50) denizde en uzun süre kalarak 'Guinness Rekoru' kırdı. 'Kasla Git Dünya Turu'nda (kürek / pedal / bisiklet) Türk bayrağını şerefle dalgalandırdı. Eruç için toplanan paralar (bugüne dek 100.000.- \$) İlköğretim Okulları

Yardım Vakfı'na (İLKYAR) bağışlandı. Erden Eruç, ABD'deki 'Kaşifler Kulübü tarafından Mart 2013'de liyakat madalyası ile onurlandırıldı (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

● **Arif Delen - Serkan Kaya - M.Uğur Çakır - Abdil Ceylan - Mehmet Akkoyun**

Milli Atletler

(08 Ocak 2012 - 2. Uluslar arası Adana Kurtuluş Yarı Maratonu)

Yarışmanın yedinci kilometresi civarında lider atlet grubu trafik yoğunluğu ve bir cankurtaran geçişi dolayısıyla yanlış yola saparak, uyarı gelene kadar bir kilometre fazla koştu. Yarı maratonu ikinci grupta yer alan atletler önde tamamladı. Koşu sonrası yapılan toplantıda; birinci olan Arif Delen, üçüncü olan Serkan Kaya, beşinci olan M. Uğur Çakır, yedinci olan Abdil Ceylan ve sekizinci olan Mehmet Akkoyun sıralamadaki yerlerinden feragatte bulunarak yanlış yola giren dört atletin ilk dörde girmesini kabul ettiler. Nakit ödüllerdeki kaybı da kabullenen adı geçen atletler, büyük bir özveri ve Fair Play örneği sergilediler (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

● **Erhan Yavuz**

Jokey

12 Ağustos 2011, İstanbul Veliefendi Hipodromu, Plevne Koşusu. Yarışın favorisi Halis Karataş'ın atı Gelibolu'nun kantarma kayışının koptuğunu fark eden ERHAN YAVUZ, büyük bir Fair Play örneği göstererek kopan kantarmanın parçasını alıp atı kontrolden çıkan rakibine uzattı ve yarışı sağ salim birinci olarak bitirmesini sağladı. ERHAN YAVUZ ise 'Eskişehirli' isimli atıyla yarışı dördüncü olarak tamamladı (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

● **Arda Yolaç**

Voleybol Antrenörü / İstanbul Büyükşehir Belediyespor

14 Ekim 2011, İstanbul Büyükşehir Belediyespor - Çevregücü genç erkekler voleybol maçı, TVF 5. Yıl Spor Salonu. Çevregücü takımı, beşi formalı altı sporcuyla sahaya çıktığında, forma eksikliği nedeniyle hakemler karşılaşmanın oynanmamasına karar verdiler. İstanbul Büyükşehir Belediyespor antrenörü Arda Yolaç, rakip takımın altı sporcusunun ısınma t-shirtlerinin arkasına flasterle numara yazıp rakip takıma verdi ve

böylelikle maç oynanabildi. Çevregücü takımı hükmen yenilgiden kurtuldu (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

- **Yakup mercan**

Öğrenci

Gaziantep

Gaziantep'e 'Gazi' unvanının veriliş yıldönümünde yapılan altın ödüllü 1500 metre koşusunda birinci sıradaki atlet varış çizgisinden hemen önce düşünce, ardından gelen ikinci sıradaki atlet Yakup Mercan rakibini yerden kaldırarak onun yarış çizgisini geçmesini ve birinci olmasını sağladı (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

- **Sezer Karapınar**

Kaleci

Kahramanmaraş U17 takımı

Takımının Fatih Gençlik ile oynadığı maçta takımı 1-0 önde iken kale önünde oluşan karambolde çizgiyi geçen topu görmeyen hakemi uyararak takımının aleyhine gol verilmesine yardımcı oldu (www.olimpiyatkomitesi.org.tr).

2.4. Ahlak

Ahlakın tanımına baktığımız zaman birçok tanımının olduğunu görülmektedir. Ahlak çeşitli sınırlamalara tabi tutulması mümkün olmayan bir kavramdır. Ahlak insanların ortaya koyduğu eylemler ve reaksiyonların temelini oluşturan bunlara yön veren içsel güdüler olarak tanımlanmaktadır. Ahlak kelimesi arapça kökenli olup arapça hulk kelimesinin çoğuludur. Türkçede huy, karakter anlamına gelirken Yununca karakter anlamına gelen 'ethos' kelimesiyle anlandırılmaktadır (Ağırman, 2015). Bu şekilde düşündüğümüzde ahlaki eylemler kişi ahlakının dışı yansıması olarak görülmektedir. Bu nedenle temel ahlaki eğitimin çok önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ahlak kavramını anlam olarak iyi veya kötü hareketler veya huylar olarak sınırlamak doğru olmayacaktır çünkü ahlak kavramında yapılan eylemin niyeti önemlidir. İyi niyetle yapılan bir eylem ilk başta kötü görülebilmektedir. Kişi herhangi bir baskıya maruz kalarak bir tepki gösteriyorsa bu tamamen samimiyetsiz olacaktır. Bu nedenle ahlak ve özgürlük iç içedir yani kişi kararlarını özgür bir şekilde verebilmelidir.

Kişinin göstermiş olduğu davranışı tamamen kendi hür iradeysiyle içinden gelerek herhangi bir baskıya kalmadan gösterebilmesi önemlidir (Yönden, 2015) .

Ahlak kişilerin herhangi bir iş veya uğraş alanında gösterceği eyleminde temel yönlendiricisi olmaktadır. Bu nedenle bütün toplumlarda ahlak eğitimi verilirken belirli kurallar ve toplum baskısı ahlaki değerlerin belirli kalıplara sokulmasına neden olmaktadır (Yönden, 2015) .Fakat her birey dışsal olarak verilen bütün ahlaki değerleri içselleştiremeyebilmektedir. Bu durum ahlakın kişiye göre göreceli olduğunu gösterir. Toplumlar içerisinde insanlar hangi değere sahip toplum içerisinde doğuyorsa o değerlerle özdeşleşip belirli ahlaki kalıplar içerisine girmektedir. Buda toplumlar ve kişiler arasında ahlaki değer farklılıklarını ortaya çıkarmaktadır.

2.4.1. Sporda ahlak

Sporda ahlak hangi spor dalıyla uğraşıldığı farketmeksizin her türlü zor şartlar altında da kalınsa rakibe, hakemlere ve izleyicilere karşı saygıya dayanan ve bu çerçeveden çıkmadan hoşgörü eşliğinde oyun oynanmasını benimseyen anlayış biçimidir. Çünkü spor; beden, akıl, zekânın, iradenin, duyguların, kendi kendini denetleme sisteminin, özel bir ahlaki kaygının ve yaşama tutumunun birlikte iş başında olmasını gerektiren bir olgudur. Spor ahlakı konusunda sporcunun önceden belirlenen kurallara uyması çevreye ve rakibe zarar vermemesi spor ahlakının en önemli kurallıdır (Dever, 2015).

Sporda ahlak ele alındığında sadece sporcunun değil sporun içinde bulunan bütün herkes ve herşeyi konuya dahil ederek düşünülmesi gerekmektedir. Çünkü içinde yaşanan toplumun sosyo psikolojik özellikleri direkt olarak o bölgedeki sporu ve sporun ahlaki yapısını etkilemektedir (Dever, 2015). Bu paralelde düşünüldüğünde sporcular, seyirciler, hakemler, tesis çalışanları ve yöneticiler kendilerinden önce kendisiyle aynı mesleği yapan kişileri örnek alarak ve ondan gördükleriyle yetişmelerine neden olmaktadır. Bu şekilde yetişen bireylerinde rol model olarak gördükleri kendi toplumu içerisinde bulunan yetişkinlere benzer şekil almaları kaçılmaz bir durum olmaktadır.

Sporda ahlak düşüncesiyle yetişen bir bireyin spora sağlayacağı katkılar kendi döneminde örnek olmakla birlikte bir sonraki nesillerde olumlu ve olumsuz yönde

örnek olarak aktarılacaktır. Her ne şartlarda olursa olsun mücadele esnasında sevgi, saygı ve hoşgörü düşüncesiyle müsabakaya çıkıp şiddet yoluyla kazanç elde etmeyi reddeden bir sporcu müsabakayı kaybetse dahi kendisini izleyenler adına ve içinde bulunduğu toplum içerisinde kendisini rol model olarak gören kişiler üzerinde çok önemli kazançlar sağlayıp toplum adına büyük bir yatırım yapmış olacaktır (Tanrıverdi, 2012).

Sporda ahlak ilkesini benimseyen bir sporcu her ne şartlar altında olursa olsun hile ve yalan vasıtasıyla müsabaka kazanmayı kabul etmemelidir. Spor ahlakının en önemli ilkelerinden olan bu ilkeyi incelediğimizde müsabaka esnasında sporcunun birçok içsel güdüyle karşılaştığını ve bu güdülerin en yüksek seviyeye çıktığını görmekteyiz. Müsabakanın verdiği kazanma hırsı, seyirci baskısı, sporcunun kendi spor hayatına dair gelecek kaygısı ve ekonomik kaygıyla başbaşa kalan bir sporcunun standart bir günde ortaya koymayacağı bir dürüstlük dışı davranışı sergileme ihtimali yüksek olarak görülmektedir (Yapan, 1992).

Bütün bu ilkeler göz önüne alındığında sporda ahlakı destekleyen ve sporun ahlaki değerlerine etki eden birçok unsurun olduğu görülmektedir. Sporun sadece ekonomik kazanç veya bir reklam aracı olmaktan ziyade toplum içerisinde ruhsal ve fiziksel sağlık amacı ile yapıldığı ve sportmenlik dışı davranışların hiçbir şekilde kazanç sağlamayacağı düşüncesi idrak edildiğinde sporda ahlak ilkelerinin yerine getireleceği görülmektedir (Yapan, 1992).

2.4.2. Şiddet

Şiddet, güç ve baskı uygulayarak insanların bendensel ve zihinsel açıdan zarar görmesine sebep olan kişisel ve toplu eylemlerin bütünüdür. Şiddet farklı dillerde çeşitli anlamlar taşıırken genel itibariyle hiddet, sertlik, zorla yaptırım veya hak ihlali, saldırganlık gibi durumların genel toplamıdır (www.evicisiddet.adalet.gov.tr). Bu paralelde düşünüldüğünde şiddet ve saldırganlığın birbirini destekleyen olgular olduğu görülmektedir. Birbirini destekleyen iki benzer olgu olduğu görülmektedir.

Şiddet bütün insanların yapısında bulunan bir durumdur. Şiddet durumunu insanların az veya çok tercih etmesinde etkili olan birçok sebep bulunmaktadır. Şiddet olgusunun tercih edilmesinde çevresel faktörler, ailevi durumlar, iş ortamı ve kişinin

psikolojik durumu etki etmektedir. Bu durumda sıradan bir olaya her bireyin farklı tepkiler verdiği görülebilmektedir. Bu durumda şiddetin iç güdüsel durumlar ve dış faktörlerin birleşimi sonucu ortaya çıktığı görülmektedir (Gültekin, 2010).

Şiddet toplumsal yapıyla paralel olarak incelendiğinde şiddetin oluşumunda en önemli etkenlerden birinin çevresel faktörler olduğu görülmektedir. Toplumun sosyo psikolojik yapısının bireyin bütün iç güdüsel faktörlerin ortaya çıkmasında etkilediği gibi şiddet ve saldırganlık olgularının ortaya çıkmasında da bu durum geçerlidir (Gür, 2015). Aile içinde şiddet gören gelişim dönemini geçiren bir çocuğun ileriki yaşamında problemlerini çözerken şiddet yoluyla çözmeye çalışması tesadüf olmayacaktır.

Şiddet yer, durum ve şartlara göre değişiklik gösterirken, toplumun gelişmişlik seviyesi şiddete eğilimi etkilemektedir. Ekonomik ve eğitimsel olarak gelişmiş toplumlarda şiddete eğilimin çok daha az olduğu gözlerden kaçmayan önemli bir faktördür. Şiddeti etkileyen ve önüne engel olabilecek önemli faktörlerden biride kişinin ahlaki özellikleridir. Kişinin yetiştiği toplumun ve kendisinin ahlaki yapısı kişinin şiddete yönelimini olumlu veya olumsuz yönde etkileyecektir (Boyle & Magnusson, 2007).

Toplumlar içerisinde yaşanan ülkedeki hukuk kurallarının suç ve şiddeti engellemeye yeterli olup olamama durumundanda çok fazla etkilenmektedir. İnsanlar devletin hukuki kurallarıyla hak ve özgürlüğünü koruyamadığı durumlarda kendi haklarını korumak için şiddet ve saldırganlığa yönelmektedir (Gür,2015). Bu tarz bir ortamda yetişen bir çocuğun bunu toplumsal öğrenme yoluyla benimsemesi sonucu bu tarz davranışların kendini ispatlama açısından önemli olduğunu düşünmekte ve şiddete başvurması kaçınılmaz hale gelmektedir.

Şiddet her haliyle negatif yönlü bir durumdur ve her sektörde olduğu gibi sporda da görülmektedir. Sporda şiddet durumu son zamanlarda giderek artmakla beraber dünya genelinde sportmenliğin ihlali veya göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Sporda şiddetinde diğer alanlarda olduğu gibi birçok sebebi ve temelini oluşturan nedenler bulunmaktadır. Sporda şiddet durumu ele anılırken sadece müsabada bulunan sporcular değerlendirerek ele alınmamalıdır (Erkalan, 2018).

Günümüze kadar sporda şiddet olayları ele alınıp incelendiğinde tribünlerden kulüp yöneticilerine, oyunculardan hakemlere, medyadan sivil topluma kadar birçok etmenin şiddete temel alt yapı oluşturduğu görülmektedir (Erkalan, 2018). Maç öncelerinde veya sonlarında yöneticilerin veya sporcuların medya önünde kullandığı en ufak olumsuz yönlü bir söz taraftarlar ve fair play kavramı içersinde düşünmeyen sporcular arasında şiddet veya gerilimi tetiklemektedir.

Özellikle günümüzde ve öncesinde derbi maçları öncesi yöneticilerin rakip takımı kışkırtıcı yönde kullandığı en ufak bir sözcük maç esnasında taraftarların küfürlü tezahüratlarına ve oyuncuların sert hareketlerine tetiklemektedir. Tribündeki amigoların oyuncuları ve seyircileri kışkırtması ve gerilim oluşan atmosferde hakemlerin hata yapma riskinde artmasıyla birlikte maç esnasında kavga ve şiddet kaçınılmaz hal almaktadır. Sporda kazanma hırsına yenik düşerek saldırganlaşan sporcular için en önemli faktörlerden biride ekonomik kaygıdır (Dever, 2015).

Sporun dünya genelinde giderek entdüstriyel bir hal alması spor müsabalarının kalite düzeyinin yükselmesi gerektiği algısını yöneticilerin zihnine yer ettirmiştir. Kaliteli müsabakalar ortaya koyan, taraftarının kazanma isteğini yerine getiren bir kulüp olma düşüncesiyle hareket eden yöneticilerin kışkırtıcı hareketleri ve söylemleri direkt olarak şiddete yönelime neden olmaktadır. ‘Sporda yüksek ve daha iyiperformasın ticari ölçü değerleri ile belirlenmesinin sporun içinde şiddetin ve saldırganlığın ortaya çıkmasına neden olduğu söylenebilir (Özsoy, 2013).

Şiddet ile ilgili tüm bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda sporda şiddete teşvikin önlenmesi adına kulüplere, yöneticilere, sporculara ve taraftarlara verilen cezaların caydırıcı seviyede olması gerektiği ve saygıya teşviğin önemini görebileyecek fair play kurallarının göz ardı edilmemesi gerektiğinin ne kadar önemli olduğu bilincinin yerleşmesi için gerekli çalışmaların artırılması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmaktadır (Arıpınar, 2011). Bunun içinde medya ve sosyal medyanın olumlu yönde kullanılması gerektiği ve spor programlarında görev alan yorumcuların reyting oranını artırmak uğruna kışkırtıcı yorumlardan kaçınması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

2.4.3. Empati

Empati, kişinin kendisinin başka bir bireyin yerine koyarak düşenebilme yetisine denir. İnsanlar yaşam şartları gereği sosyalleşmesi ve iletişim kurması gerekmektedir (Sortullu, 2011). İnsanlar iletişim kurarken duygu ve düşüncelerini karşısındaki kişiye ifade ederken iletişime geçtiği kişiyide anlayarak iletişim kurduğunda sağlıklı iletişim kurma olasılığı daha yüksek olacaktır. Bu yüzden empatinin önemi ortaya çıkmıştır.

Freud'un etkisinde kalan Heinz Kohut (1959) empatiyi, bireyin karşısındakinin iç dünyasına girerek onun duygu ve düşüncelerini anlama becerisi olarak tanımlamıştır (Ersoy ve Köşger, 2016). Empati kişilerin birbirinin duygu ve düşüncelerini anlamaya yardımcı olduğu gibi kişilerin birbirine benzer şekilde reaksiyon göstermesine hatta taklit etmesinde yardımcı olmaktadır. Bu durumda empatinin kişinin kendisinin içinde bulunduğu duruma uygun tepki vermekten çok karşısındaki iletişim kurduğu kişinin içinde bulunduğu ruh haline göre tepki göstermek olarakda tanımlanmaktadır.

İletişime geçtiği birey veya toplulukla empati kuran bir bireyin karşısındaki kişinin duygu ve düşüncesine göre hareket etmesi kişiyi karşısındakine değerli hissettirecek ve bu durum iletişimi kolaylaştırıp kişinin rahatlamasına katkı sağlayacaktır (Sortullu, 2011). Bu durumda empati kurulan kişinin kendisini özel hissetmesi sonucu kişiler arasında olumlu bir iletişim olacak ve bu durumdan empati kuran kişide faydalanacaktır. Toplum içerisinde kişilerin lideri konumuna gelen halk tarafından sevilen kişiler genel itibariyle empati yetisi iyi olan kişilerdir. Bu durumda kişinin meslek hayatında ve sosyal hayatında başarılı olmasına destek sağlayacaktır.

İnsanların ruh haline göre hareket eden kişilerin duygu ve düşüncelerini anlayabilen bir kişinin toplumda söz sahibi olabilemesi ve insanların kendisine sempati duyması doğal bir durum haline gelmektedir (Dökmen, 2013). Bu durum kişinin sosyal hayatında olduğu gibi spor hayatında başarıya katkı sağlayacaktır. Bu yönüyle empati sporda göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir etmendir. Empati saha içerisinde ve müsabaka esnasında orada bulunan herkes için ayrı önem içermektedir. Empati gücü kuvvetli olan kişi rakibinin hamlelerini erkenden tahmin edebileceği için çok daha avantajlı bir duruma gelecektir.

Empati gücü yüksek bir antrenör saha içersinde mücadele eden sporcularını ve rakip takım oyuncularının içinde bulunduğu ruh halini çok daha iyi tahmin edip ona göre hamleler yapabilecektir. Buda erken hamle yoluyla takımı avantajlı hale getirecektir. Bu durum empati becerisinin önemini ortaya koymaktadır (Beyaz, 2016). Empatinin en önemli yönlerinden bir tanesi ise kişinin müsabaka esnasında içinde bulunduğu kaygı ve duygu durumunu anlayıp rakibine ona göre davranabilmesidir. Yenik durumda olan veya kazanma hırsına kapılmış rakibine aynı şekilde sert müdahalelerde bulunulduğunda şiddet kaçınılmaz hale gelecektir.

Empati pozitif yönlü olarak kullanıldığında olumlu sosyal davranış biçimi alıp sosyal öğrenme yoluyla gelişmekte olan çocuklarında pozitif yönlü öğrenmeler elde etmesini sağlayacaktır (Beyaz, 2016). Bu yönüyle empati kavramının faydalı olma durumu toplumlar arasında farklılık gösterip toplumun içinde bulunduğu sosyal psikolojiden etkilenmektedir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, uygulama alanı katılımcıları, veri toplama yöntemi, araştırmacının rolü, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirlikleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştıma yöntemi uygulanmıştır. Verilerin toplanması amacıyla anket yöntemi seçilmiş ve uygulanmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma için evren olarak çeşitli spor branşlarıyla uğraşan Türkiye ve Avrupadan sporcular seçilmiştir. Araştırmanın örneklemi olarak ise her spor branşıyla uğraşan bireyler ve farklı iller seçilmiştir.

3.3. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada kullanılacak anket için gerekli literatür taranarak sportmenlik anlayışını ifade eden ve sportmenlik düzeyini ölçen kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler saygı, hoşgörü, centilmenlik, ahlak, empati gücü, bunlardan farklı olarak sportmenliğe aykırı davranış olarak ise şiddet ve saldırganlık ele alınmıştır.

3.4. Sosyo-Demografik Veri Formu

Sosyo demografik veri formu, alan yazında incelenerek ve çalışmanın amacına uygun sorular seçilerek oluşturulmuştur. Bu form çalışma grubunun yaş, cinsiyet, yaşadığı şehir, eğitim durumu, branş, spor yılı özelliklerini belirten 6 sorudan oluşan bir formdur.

3.5. Çok Yönlü Sportmenlik Ölçeği

Çok yönlü sportmenlik ölçeği, Sezen Balçıkanlı'nın (2010) yılında sportmenlik düzeylerini ölçmek amacıyla oluşturduğu 20 sorudan oluşan bir ölçektir. Ölçek incelendiğinde "Sosyal Normlara Uyum" faktörü "Kurallara ve Yönetime Saygı "

faktörü “Sporda Sorumluluklara Bağlılık” ve “rakibe saygı” faktörü olarak gruplandırılmıştır. Yanıtlayıcının kendisine uygun olan beş kutucuktan birini işaretlediği likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 20 ve maksimum puan 100’ dür. Puanın yüksekliği , sportmenlik düzeyinin yükseliğine işaret eder. Ölçekteki tüm maddeler olumlu puanlanırken, hiçbir maddenin puanlanmasında tersine çevirme uygulaması yapılmamıştır. Sporcuların sportmenlik düzeylerini ölçmeye yönelik 5 seçenekli bir likert ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 20 maddeden oluşmaktadır.

3.6.Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Tablo 1. Araştırma verilerinin değerlendirilmesi

	n	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal Normlara Uyum	369	-,777	881
Kurallara ve Yönetime Saygı	369	-1,046	1,852
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	369	,190	-1,482
Rakibe Saygı	369	-,921	1,419

Çarpıklık basıklık katsayılarına bakıldığında, alt boyut puanların ± 2 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Cooper-Cutting çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 aralığında olmasını normallik açısından uygun bir durum olarak açıklarken, Büyüköztürk ise bu değerlerin ± 1 aralığında olmasının normallikten herhangi bir sapma olmaması olarak yorumlamaktadır.

Yapılan çalışmada puanların çarpıklık-basıklık değerlerinin uç düzeylerde olmadığı, ± 2 aralığında olduğu ve normal dağılım eğrilerinde aşırı sapmalar olmadığı görüldüğü için parametrik istatistik tekniklerinin uygulanmasına karar verilmiştir. Buna göre 2 değişkenli analizlerde Independent T testi, 3 ve daha fazla değişken bulunan analizlerde One Way Anova Testi uygulanmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Demografik bulgular

Tablo 2. Demografik bulgular

		f	%
Cinsiyet	Erkek	234	63,4
	Kadın	135	36,6
Yaş	15-17 Yaş	70	19
	18-20 Yaş	57	15,4
	21-23 Yaş	49	13,3
	24-26 Yaş	97	26,3
	27-29 Yaş	47	12,7
	30 Yaş ve Üzeri	49	13,3
	Toplam	369	100
Spor Yılı	1-5 Yıl	156	42,3
	6-10 Yıl	107	29
	11-15 Yıl	70	19
	15 Yıl ve Üzeri	36	9,8
	Toplam	369	100
Branş	Basketbol	60	16,3
	Futbol	74	20,1
	Güreş	64	17,3
	Hentbol	54	14,6
	Judo	56	15,2
	Voleybol	61	16,5
	Toplam	369	100
Eğitim Durumu	Ortaokul	33	8,9
	Lise	114	30,9
	Önlisans	21	5,7
	Lisans	180	48,8
	Yüksek lisans	21	5,7
	Toplam	369	100
Yaşadığı Şehir	Adana	74	20,1
	Ankara	61	16,5
	Çorum	44	11,9
	Karaman	39	10,6
	Kırşehir	40	10,8
	Yozgat	111	30,1
	Toplam	369	100

Araştırmaya katılan bireylerin %'63,4 ü erkek, %36,6'sı kadın sporculardan oluşmaktadır. Sporcuların % 19' u 15-17 yaş, %15,4' ü 18-20 yaş, % 13,3'ü 21-23 yaş, % 26,3' ü 24-26 yaş, %12,7' si 27-29 yaş, %13,3'ü 30 yaş ve üzeri yaş aralığında bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan sporcuların spor yılı frekans dağılımlarına bakıldığında, %42,3' ünün 1-5 yıl, % 29' u 6,10 yıl, %19'ı 11-15 yıl, % 9,8' i 15 yıl ve üzeri süredir spor yapmaktadır.

Araştırmaya katılan sporcuların % 16,3' ü basketbol, %20,1' i futbol, % 17,3' ü güreş, %14,6' sı hentbol, %15,2'si judo, % 16,5'i voleybol branşlarında spor yapmaktadır.

Araştırmaya katılan sporcuların eğitim durumlarına ait frekanslar incelendiğinde, %8,9' unun ortaokul, %30,9' u lise, %5,7'si önlisans, %48,8'i lisans, %5,7' si yüksek lisans düzeyinde eğitim gördüğü tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan sporcuların yaşadıkları şehirlere ait verilere bakıldığında, %20,1'i Adana, %16,5' i Ankara, %11,9' u Çorum, %10,6'sı Çorum, %10,8' i Kırşehir, %30,1'i Yozgat ilinde yaşamaktadır.

4.2. Cinsiyet değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı fark var mıdır?

Tablo 3. Cinsiyet değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında yapılan analiz sonuçları

		N	X± Ss	t	p
Sosyal Normlara uyum	Erkek	234	4,07±0,67	-4,549	0,000*
	Kadın	135	4,36±0,55		
Kurallara ve yönetime saygı	Erkek	234	3,99±0,59	3,317	0,001*
	Kadın	135	4,21±0,62		
Sporda sorumluluklara bağlılık	Erkek	234	4,37±0,72	-1,712	0,088
	Kadın	135	4,49±0,59		
Rakibe saygı	Erkek	234	4,11±0,64	22,067	0,040*
	Kadın	135	4,24±0,57		

Araştırmaya katılan sporcuların, cinsiyet değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı farklılık olup olmadığına dair yapılan istatistiki analizler sonucunda, sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı ve rakibe saygı alt boyutlarında kadın ve erkek cinsiyetleri arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. ($p < 0,05$). Yapılan analizler sonucunda anlamlı fark tespit edilen alt boyutlarda kadınların sportmenlik ortalamalarının, erkeklerin sportmenlik ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmada cinsiyet değişkeni ile sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutu arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.3. Branş değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı fark var mıdır?

Tablo 4. Branş değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında yapılan analiz sonuçları

	Branş	n	X± Ss	F	p	Tukey HSD	
Sosyal Normlara uyum	Basketbol ¹	60	4,03± 0,72	4,451	,0,001*	1-6*	
	Futbol ²	74	4,00±0,61				2-6*
	Güreş ³	64	4,17±0,54				
	Hentbol ⁴	54	4,29±0,59				
	Judo ⁵	56	4,16±0,73				
	Voleybol ⁶	61	4,45±0,56				
Kurallara ve yönetime saygı	Basketbol ¹	60	4,02±0,63	2,2901	0,014*	2-3*	
	Futbol ²	74	3,90±0,67				2-6*
	Güreş ³	64	4,22± 0,49				
	Hentbol ⁴	54	4,00±0,63				
	Judo ⁵	56	4,11±0,48				
	Voleybol ⁶	61	4,22± 0,68				
Sporda	Basketbol ¹	60	4,40±0,77				

sorumluluklara bağlılık	Futbol ²	74	4,35±0,69	0,840	0,522
	Güreş ³	64	4,53±0,49		
	Hentbol ⁴	54	4,31±0,79		
	Judo ⁵	56	4,46±0,65		
	Voleybol ⁶	61	4,44±0,66		
Rakibe saygı	Basketbol ¹	60	4,11± 0,64	0,817	0,538
	Futbol ²	74	4,08±0,64		
	Güreş ³	64	4,21±0,48		
	Hentbol ⁴	54	4,10±0,66		
	Judo ⁵	56	4,17±0,69		
	Voleybol ⁶	61	4,26±0,59		

Araştırmaya katılan sporcuların branş değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı fark olup olmadığına dair yapılan analizler sonucunda, sosyal normlara uyum alt boyutunda, basketbol branşı ile voleybol branşı arasında ve futbol ile voleybol branşları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen ortalamalara bakıldığında ise voleybolcuların sportmenlik ortalamalarının futbolcu ve basketbolcuların ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür.

Kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda, futbol ile güreş ve futbol ile voleybol branşları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen ortalamalara bakıldığında ise güreş branşına ait sportmenlik ortalamasının futbol ve voleybol ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür.

Sporda sorumluluklara bağlılık ve rakibe saygı alt boyutlarında branşlar arasında sportmenlik puanlarında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir.

4.4. Eğitim değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı fark var mıdır?

Tablo 5. Eğitim değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında yapılan analiz sonuçları

	Eğitim	n	X±Ss	F	p	tukey HSD
Sosyal Normlara uyum	Ortaokul ¹	33	4,21±0,49	,875	0,023*	2-4*
	Lise ²	114	4,01±0,70			
	Önlisans ³	21	4,19±0,72			
	Lisans ⁴	180	4,25±0,62			
	Yükseklisans ⁵	21	4,37±0,48			
Kurallara ve yönetime saygı	Ortaokul ¹	33	4,3±0,48	0,978	0,419	
	Lise ²	114	4,01±0,71			
	Önlisans ³	21	4,01±0,68			
	Lisans ⁴	180	4,10±0,58			
	Yükseklisans ⁵	21	4,05±0,45			
Sporda sorumluluklara bağlılık	Ortaokul ¹	33	4,41±0,50	0,092	0,985	
	Lise ²	114	4,39±0,83			
	Önlisans ³	21	4,42±0,34			
	Lisans ⁴	180	4,43±0,63			
	Yükseklisans ⁵	21	4,38±0,70			
Rakibe saygı	Ortaokul ¹	33	4,09±0,58	1,009	0,403	
	Lise ²	114	4,07±0,69			
	Önlisans ³	21	4,19±0,41			
	Lisans ⁴	180	4,21±0,60			
	Yükseklisans ⁵	21	4,18±0,54			

Sportmenlik alt boyutları ile sporcuların eğitim düzeyi arasında anlamlı fark olup olmadığına dair yapılan istatistiki analizler sonucunda , sosyal normlara uyum alt boyutunda, lise ile lisans eğitim düzeyleri arasında anlamlı fark olduğu, lisans eğitim düzeyinde olan sporcuların ortalamalarının lise düzeyinde eğitim gören sporcuların ortalamalarının yüksek olduğu görülmüştür.

Kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık ve rakibe saygı alt boyutlarında branşlar arasında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir.

4.5. Yaşadığı Şehir değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı fark var mıdır?

Tablo 6. Yaşadığı Şehir değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında arasında yapılan analiz sonuçları

	Yaşadığı Şehir	N	X± Ss	F	p	Tukey HSD
Sosyal Normlara uyum	Adana ¹	74	4,21± 0,63	0,541	,0,745	
	Ankara ²	61	4,12±0,69			
	Çorum ³	4	4,15±0,59			
	Karaman ⁴	9	4,06±0,60			
	Kırşehir ⁵	3	4,26±0,65			
	Yozgat ⁶	111	4,20±0,66			
Kurallara ve yönetime saygı	Adana ¹	74	4,16±0,60	1,658	0,144	
	Ankara ²	61	4,07±0,65			
	Çorum ³	44	4,94± 0,61			
	Karaman ⁴	39	4,94±0,71			
	Kırşehir ⁵	40	4,24±0,50			
	Yozgat ⁶	111	4,06± 0,59			
Sporda	Adana ¹	74	4,51±0,69			

sorumluluklara bağlılık	Ankara ²	61	4,39±0,64	0,955	0,446
	Çorum ³	44	4,45±0,69		
	Karaman ⁴	39	4,31±0,74		
	Kırşehir ⁵	40	4,53±0,40		
	Yozgat ⁶	111	4,35±0,73		
Rakibe saygı	Adana ¹	74	4,15± 0,64	2,129	0,061
	Ankara ²	61	4,28±0,55		
	Çorum ³	44	3,95±0,77		
	Karaman ⁴	39	4,03±0,56		
	Kırşehir ⁵	40	4,29±0,50		
	Yozgat ⁶	111	4,16±0,62		

Yapılan araştırma dahilinde, sportmenlik alt boyutları ile sporcuların yaşadıkları şehir arasında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen skorlar incelendiğinde, Kırşehir ilinde yaşayan sporcuların sportmenlik puanlarının diğer illerde yaşayan sporcuların sportmenlik ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmaya katılan sporcuların spor yılı frekans dağılımlarına bakıldığında, %42,3' ünün 1-5 yıl, % 29' u 6,10 yıl, %19'ı 11-15 yıl, % 9,8' i 15 yıl ve üzeri süredir spor yapmaktadır.

Araştırmaya katılan sporcuların % 16,3' ü basketbol, %20,1' i futbol, % 17,3' ü güreş, %14,6' sı hentbol, %15,2'si judo, % 16,5'i voleybol branşlarında spor yapmaktadır.

Araştırmaya katılan sporcuların eğitim durumlarına ait frekanslar incelendiğinde, %8,9' unun ortaokul, %30,9' u lise, %5,7'si önlisans, %48,8'i lisans, %5,7' si yüksek lisans düzeyinde eğitim gördüğü tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan sporcuların yaşadıkları şehirlere ait verilere bakıldığında, %20,1'i Adana, %16,5' i Ankara, %11,9' u Çorum, %10,6'sı Çorum, %10,8' i Kırşehir, %30,1'i Yozgat ilinde yaşamaktadır.

Araştırmaya katılan sporcuların, cinsiyet değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı farklılık olup olmadığına dair yapılan istatistiksel analizler sonucunda, sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı ve rakibe saygı alt boyutlarında kadın ve erkek cinsiyetleri arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. ($p < 0,05$).

Yapılan analizler sonucunda anlamlı fark tespit edilen alt boyutlarda kadınların sportmenlik ortalamalarının, erkeklerin sportmenlik ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kadınların sportmenlik düzeyinin daha yüksek çıkmasının nedeninin kadınların daha duygusal bir yapıya sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Duda vd, (1991) cinsiyete göre sportmenlik puanlarının farklılaştığını ortaya koymuştur. Coulomb-Cabagno, & Rascle (2006), hentbol ve futbolculara yaptığı çalışmalarında erkeklerin kadınlara oranla daha saldırgan olduğunu belirlemiştir. Tsai, & Fung (2005) de kadınların sportmenliği erkeklere göre daha çok önemseydiğini ortaya koymuştur. Tucker, & Parks (2001), kadınların saldırgan davranış puanlarının erkeklerden daha düşük olduğunu bulmuştur.

Yine Akandere vd. (2009) da spor yapan kadınların ahlaki yargı düzeylerinin, spor yapan erkeklerden daha yüksek olduğunu belirtmektedirler. Diğer bir araştırmada da araştırma grubunun cinsiyetleri ile ahlak yargıları arasında önemli bir ilişkinin görüldüğü ortaya konulmaktadır (Kaya, 1993). Koç ve Güllü de (2017) çalışmalarında kadınların erkeklere göre daha sportmen oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Kız öğrencilerde negatif sportmenlik davranışlardan kaçınma düzeyi erkeklere oranla daha iyiyken, pozitif davranışları sergilemede kızlarla erkeklerde çok yakın değerler elde edilmiştir.

Şenel ve Yıldız (2016) araştırmalarının sonucunda beden eğitimi ve spor yüksek okulunda öğrenim gören kız öğrencilerin erkeklere oranla daha fazla sportmenlik eğilimlerinin olduğunu ve yüksek seviyede bedensel/kinestetik zekaya sahip olan beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin sportmenlik davranışlarına daha eğilimli olduğu sonucuna ulaştıklarından bahsetmişlerdir. Yılmaz vd (2017) ortaokul öğrencilerinin ahlaki gelişimleri açısından sportmenlik yönelimlerini inceledikleri çalışmalarında kadın öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sergiledikleri sportmenlik eğilimi erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar, araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Kayıoğlu vd. (2015) ise ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışlarını inceledikleri araştırmalarında cinsiyet değişkeninin sportmenlik yönelimi üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı fark yaratmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Gürpınar ve Kurşun (2013) basketbol ve futbolcuların sportmenlik yönelimlerini inceledikleri ve bizim çalışmamızdaki ölçeği (Balçıkkanlı,2010) kullandıkları araştırmalarında futbol ve basketbolcuların cinsiyete göre sportmenlik puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ancak, tüm parametrelerde kadınların sportmenlik puanlarının erkeklere göre daha fazla olduğu ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Bu çalışmalar, araştırmadan elde edilen bulguları kısmen destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan sporcuların branş değişkeni ile sportmenlik alt boyutları arasında anlamlı fark olup olmadığına dair yapılan analizler sonucunda, sosyal normlara uyum alt boyutunda, basketbol branşı ile voleybol branşı arasında ve futbol ile voleybol branşları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen ortalamalara bakıldığında ise voleybolcuların sportmenlik ortalamalarının futbolcu ve basketbolcuların ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür. Voleybol sporcularının sportmenlik düzeyinin diğer branşlara göre daha yüksek çıkmasının nedeni olarak, voleybol branşında rakiple temas olmaması öngörülebilir. Ayrıca basketbolcuların futbolculara göre kurallara ve yönetime saygılı olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmalar futbolcuların voleybolculara göre, sportmenliği daha az önemseydiğini ortaya koymuştur (Tsai&Fung 2005). Literatüre bakıldığında spor branşlarındaki temas oranı arttığında sportmenlik davranışlarının da azaldığı düşünülebilir (Tucker, & Lori (2001), spordaki yazılı ve yazısız kurallar faullü oynama veya faul yapılmış gibi davranma, antrenörlerin taktik anlayışının bir parçası olarak sporculara öğretilmelidir sonucuna varmıştır (Yıldıran, 2004).

Kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda, futbol ile güreş ve futbol ile voleybol branşları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen ortalamalara bakıldığında ise güreş branşına ait sportmenlik ortalamasının futbol ve voleybol ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür.

Yapılan bir araştırmada voleybolcuların, futbolculara göre anlamlı şekilde daha yüksek sportmenlik davranış düzeyine sahip olduklarını tespit edilmiştir (Esentürk vd, 2015). Bu çalışma, yapılan çalışmayı destekler niteliktedir.

Sportmenlik alt boyutları ile sporcuların eğitim düzeyi arasında anlamlı fark olup olmadığına dair yapılan istatistiksel analizler sonucunda , sosyal normlara uyum alt boyutunda, lise ile lisans eğitim düzeyleri arasında anlamlı fark olduğu, lisans eğitim düzeyinde olan sporcuların ortalamalarının lise düzeyinde eğitim gören sporcuların ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür.

Eğitim değişkenine göre lise ile lisans mezunu katılımcıların sportmenlik yönelimlerinin anlamlı farklılık göstermesi ve lisans mezunu katılımcıların lise mezunlarına göre daha yüksek düzeyde görüş bildirmeleri eğitimin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir.

Ebrahim ve diğerleri (2015) bireysel sporlar ve takım sporlarıyla ilgilenen elit sporcular arasında yapmış oldukları araştırma sonucuna göre eğitim seviyesi ile

kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda ilgileşim olduğu bilgisini vermektedirler. Gencheva ve diğerlerinin (2017) yapmış oldukları araştırma sonucuna göre kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda orta ğretim seviyesindeki sporcu öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Bu alışmalar, yapılan araştırmadan elde edilen bulguları desteklemektedir.

Özsarı 2018 yılında yapmış olduğu çalışmada işitme engelli voleybolcuların eğitim düzeyleri ile sportmenlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu alışma, yapılan araştırma ile zıtlık göstermektedir.

Yapılan araştırma dahilinde, sportmenlik alt boyutları ile sporcuların yaşadıkları Şehir arasında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen skorlar incelendiğinde, Kırşehir ilinde yaşayan sporcuların sportmenlik puanlarının diğer illerde yaşayan sporcuların sportmenlik ortalamalarından yüksek olduğu grlmştir.

Alan yazın incelendiğinde, alt probleme dair çok az çalışma bulunduu tespit edilmiştir. alayır vd. (2017) yapmış oldukları çalışmada hokey sporu yapan sporcuların yaşadıkları iller ve sportmenlik düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu tespit etmişlerdir. Bu alışma, yapılan araştırma ile zıtlık göstermektedir.

Sportmenlik, hoşgörü ve katlanabilme temeline dayalı davranışlar bütünüdür (Doğrul, 2013). Hoşgörü anlayışı; sporda saygısızlık, anlayışsızlık, kavga ve şiddet gibi olumsuzlukların önüne geçilmesinde vazgeçilmez bir gerekliliktir (Mavi ve Tuncel, 2012). Spor evreninde bu gerekliliğin elde edilmesi ile engelli olsun ya da olmasın tüm spor branşlarında sportmenlik ruhu ile önemli kazanımlara şahitlik edileceği de dşnlmektedir; çünkü sportmenlik sportif hayatın vazgeçilmezidir.

Sonuç olarak, yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre, sportmenlik düzeyi ile cinsiyet, branş, eğitim düzeyi ve Şehir değişkenleri arasında anlamlı fark olduğu, belirtilen değişkenlerin sportmenlik düzeyi üzerinde olumlu etkisinin olduğu tespti edilmiştir.

6. ÖNERİLER

Bu bölümde, yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

1. Sporculara müsabaka dönemleri başlamadan önce, sportmenlik konusu ile ilgili eğitimi seminer ve konferanslar verilmelidir.

2. Sporculara küçük yaşlardan itibaren sportmenlik bilinci aşılanmalıdır.

3. Anadolu kültüründe zaten var olan saygı ve hoşgörü anlayışını unutturmamak ve sağlamlaştırmak için spor eğitimcilerine ve spor ile ilgili meslekleri icra edenlere önemli görevler düşmektedir.

4. Sportmenlik düzeyleri ile sporcuların yaşadığı il arasında anlamlı bağıllık bulunamamasına rağmen lise ve ilkokul seviyesinde eğitim hususunda Kırşehir ilinin Türkiyede dereceli bir il olduğu bilinmekte ve fair play düzeyinin artırılabilmesi, sporda başarı ve kalitenin artırılması ve bunun gibi genel anlamda kaliteli bir toplum yetiştirebilmek için eğitim kalitesinin önemi yeniden göz önüne çıkmıştır.

7. KAYNAKÇA

Ağırman, F. (2015) *Ahlaki ilke ve ahlaki değer problemi üzerine*. (yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi. Denizli.

Alpman, C. (1972) *Eğitimin bütünlüğü içinde beden eğitimi ve çağlar boyunca gelişimi*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Aracı, H.(1999). *Okullarda beden eğitim*. Ankara: Bağırhan Vakfı Yayınları.

Arıpınar, E. (2011). *Spor yönetim ve organizasyonları etik yaklaşımlar fairplay*. İstanbul: Ötüken yayıncılık.

Beyaz, Ö (2016) *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin incelenmesi anadolu üniversitesi örneği*. (yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.

Boyle, A.,& Magnusson, P. (2007). Social identity and brand equity formation: a comparative study of collegiate sports fans. *journal of sport management*, 21, 497- 520.

Coulomb-Cabagno, G., Rascle, O. (2006). Team sports players' observed aggression as a function of gender competitive level and sport type. *Journal Of Applied Social Psychology*, 36(8), 1980-2000.

Çumralıgil, B. Ve Görücü, A. (2007). *Örgütlenme yönetim biçimleriyle spor*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayını.

Çalayır, Ö. Yıldız, N., Yaldız, Ö., ve Çoknaz, H. (2017). Hokey müsabakalarına katılan sporcuların beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi. *İ.Ü Spor Bilimleri Dergisi*,7(2), 27-37.

Balçıkkanlı, S.(2010). Çok yönlü sportmenlik ölçeği çalışması. *Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*.

Dever, A. (2015). *Spor sosyolojisi*. Ankara: Siyasal Kitapevi.

Doğrul, M.A. (2013). *Örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişki: afyon meslek yüksek okulu'nda çalışanlar üzerinde bir araştırma*. (yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi. Afyonkarahisar.

Mavi, S. ve Tuncel, S.D. (2012). Sporcuların sporda hoşgörü kavramına ilişkin algıları. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.

Dökmen, Ü. (2013) *Sosyometri ve psikodrama*. İstanbul.

Duda, J. L., Olson, Lk., Templin, Tj. (1991). *The relationship of task and ego orientation to sportsmanship attitudes and the perceived legitimacy of injurious acts. Research Quarterly For Exercise And Sport*, 62, 79-87.

Ebrahim, R. M., Ghasem, M., & Majid, J.F. (2015). Factor analysis demographic related of sportmanship in professional and champion athletes. *Organizational Behavior Management In Sport Studies*, 2(5),65-72.

Erkalan, U. (2018). *6222 Sayılı kanunun bursa ilinde sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesindeki etkisinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bursa

Ersoy, E. ve Köşger, F. (2016). *Osmangazi tıp dergisi*. Ankara

Esentürk, O. K., İlhan, E. L., & Çelik, O. B. (2015). *Examination of high school students' sportsmanlike conducts in physical education lessons according to some variability*. Science, Movement And Health, Vol. Xv, Issue 2,

Fişek, K. (1985). *Türkiye Spor Tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınları.

Fişek, K. (1998). *Dünyada Türkiye'de devlet politikası ve toplumsal yapıyla ilişkileri açısından spor yönetimi*, Ankara: Bağırhan Yayınevi.

Gencheva, N., Angelcheva, M., Marinov, T., & Ignatov, I. (2017). Assessment of sportsmanship in case of institutionalized adolescents, deprived of parental cares. *Journal of Health, Medicine And Nursing*, 42,103-109.

Green, Tomas; Gabbard, Carl. Physical Educator; Urbana Vol. 56, Iss. 2, (Spring 1999): 98.

Gültekin, H. & Soyer, F. (2010). *Türk futbolunda şiddetin önlenmesine yönelik emniyet uygulamalarının yasalar çerçevesinde incelenmesi*. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1.

Gür, B.(2015): *Evrensel bir sorun: Sporda şiddet* (yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Gürpınar, B. (2009). *Basketbol ve futbol hakemlerinin karşılaştıkları sportmenlik dışı davranışlar ve bu davranışların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (doktora tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Güven, Ö. (1992). *Beden eğitimi ve spor tarihi ile türk spor tarihi derslerinin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümleri'nde zorunlu alan eğitimi dersleri olarak okutulma gerekçeleri*, *G.Ü.Gazi Eğt.Fak. Dergisi*, 8 (1), 40.

<http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Etkinlikler/Fair-Play/16/1>

Gümüşdağ, H. (2004). *Profesyonel futbolda fauller ve saldırganlık teorileri bakımından değerlendirilmesi*. (doktora tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Yıldıran, İ. (2014). Antikiteden moderniteye olimpiyat oyunları: idealler ve gerçekler, *Hece* (Batı Medeniyeti Özel Sayısı), 18 (210-212): 555-570.

İlk Türk Futbol Takımı (T.B.). *Bir resmin kaldı bende*. <Http://Www.İskenderbaydar.Com/İlk-Turk-Futbol-Takimi/>

İnal, A. N. (2003). *Beden eğitimi ve spor bilimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
İşitme Engelli Voleybolcuların Sportmenlik Yönelimleri

Kahraman, A.(1989), *Cumhuriyete kadar türk güreşi*. Ankara: Nadir Kitap.

Kandaz, N (2005). *Spor Tarihi*. Ankara. Uluslar arası insan Bilimleri Dergisi.

Kaya, S. (2011) *İlköğretim okul yöneticilerinin, beden eğitimi öğretmenlerinin ve öğrencilerinin okul spor programlarındaki fair-play anlayışları: Bolu İli Örneği*, (yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Bolu.

Kayısoğlu, Nb., Altinkök M., Temel C., Yüksel Y. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi: karabük ili örneği. international journal ofsocial sciences and education research*, Karabük Üniversitesi. Karabük.

Keating, J. W. (2007). *Sportsmanship as a moral category*. In: Morgan Wj, (Editor) *Ethics In Sport*. Pp. 141-152. Human Kinetics.

Koç, Y (2013) Beden eğitimi dersi sportmenlik ölçeği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt-Sayı: 15-1

Kohut, H. (1998) *Kendiliğın yeniden yapılanması*. İstanbul

Kurt, T ve Diğerleri (2016). *Türk spor tarihi*.İstanbul :Meb

Kunter, H. Baki. (19389. *Eski Türk sporları üzerine araştırmalar*. İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.

Marcell, E. (2017). *Türk spor tarihi*. İstanbul :Meb

Mavi, S., Tuncel, S.D., (2012). Sporcuların ‘Sporda hoşgörü’ kavramına ilişkin algıları’. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, X (4) 125-129.

Mediterranean Journal Of Humanities Mjh.Akdeniz.Edu.Tr Iıı/1, 2013, 171-176
Basketbolcuların ve futbolcuların sportmenlik yönelimleri Bahri Gürpınar, Sinem Kurşun

İşçan, F. (1988). *Türklerde spor*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Orkunoğlu, O(1985). *Voleybol antrenörünün el kitabı*, B.T.G.M., Voleybol Federasyonu Y Özsarı, A. (2018). Ankara: Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi Yayını.

Pehlivan, Z.(2004). *Fair-Play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi, spormetre. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, II (2),49-53.

Yılmaz, A., Esentürk O, Pala S , İlhan E.Science, Movement And Health, Vol. XVII, Issue 2, 2017 June 2017, 17 (2): 147-155 *Original article sports environment perceptions of preschool children* Yılmaz Aynur¹, Esentürk Oğuz Kaan² , Pala Sengül³, İlhan Ekrem Levent.

Spor Nedir? Spor Ve Sporun Tarihçesi. *Spor tarihçesi*.
<https://www.msxlabs.org/forum/spor/295549-spor-nedir-spor-ve-sporun-tarihcesi-hakkinda.html>

Sezen-Balçıkkanlı G, Yıldırın İ. (2011). *Profesyonel futbolcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeyleri. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9 (2).

Sortullu, C (2011) *Empati eğitim programının 12 yaş grubu erkek basketbolcularda empati becerileri ve takım birlikteliği üzerine etkisi*. (yüksek lisans Tezi). Ege Üniversitesi. İzmir.

Tayga, Y. (1990). *Türk spor tarihine genel bakış*, Gsgm Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı Yayınları No:87, Ankara.

Topçu, E. Ü. (2013). *Etik ve sportmenlik ilişkisi*. (yükseklisans tezi).Ömer Halis Demir Üniversitesi. Niğde.

Tsai, E., Fung, L. (2005). “*Sportspersonship in youth basketball and volleyball players*”. Athletic Insight: The Online Journal Of Sport Psychology, 7 (2), 37-46.
Kaynak: [Http://Www. Athleti Cinsight. Com/Vol7Iss2/Sportspersonship.Htm](http://www.AthletiCinsight.Com/Vol7Iss2/Sportspersonship.Htm)

Tucker, Lw., Parks, Jb. (2001). “*Effects of gender and sport type on intercollegiate athletes' perceptions of the legitimacy of aggressive behaviors in sport*”. Sociology Of Sport Journal, 18 (4), 403-413.

Yapan, Hakan.T.(1992) . *Beden eğitimi ve spor dersinde ahlaki eğitim*. (yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi. İstanbul

Yetim, A. (2006) *Sosyoloji ve spor*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Yönden, H.(2010). *Ahlaki ilke ve ahlaki değer problemi üzerine. on the problem of moral principle and moral value*. (yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi. Denizli

Yıldıran, <. (2004). Fair Play: Kapsam», *Türkiye'deki görünümü ve geliftirme perspektifleri*. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4,(4), S.3–16.

Yıldız, D. (1979). *Türk spor tarihi*. İstanbul.

Yıldız, K. Özsoy S (2013). *Spor yönetimi ve bilgi teknolojileri dergisi*, Ankara

8. EKLER

EK 1 Kişisel Bilgi Formu

1. Spor yılı ?(.....)

2. Cinsiyetiniz? Erkek(.....) kız(.....)

3. Yaş? (.....)

4. Eranşınız nedir? (.....)

5.Eğitim durumunuz?

1. Ortaokul(.....) 2.Lise(.....) 3.Önlisans(.....)

4. Lisans 5. Yüksek lisans 6.Doktora

6.Yaşadığınız şehir? (.....)

ÇOK BOYUTLU SPORTMENLİK YÖNELİMİ ÖLÇEĞİ

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim					
Bir yenilgiden sonra rakip takım antrenörü ile tokalaşırım					
Bir yenilgiden sonra rakibimi iyi performansından dolayı kutlarım.					
Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim.					
Kazansam da kaybetsem de rakibimle tokalaşırım.					
Hakem kararlarına uyarım.					
Oyun kurallarına saygı duyar ve uyarım.					
Yaptığım sporun tüm kurallarına mutlaka uyarım.					
Hatalı karar verdiğinde bile hakeme saygımı kaybetmem.					
Hakemler dışında, resmi maç/saha görevlilerinin uyarılarını dinlerim.					
Kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden gelen çabayı gösteririm.					
Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam.					
Eksiklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm.					
Tüm antrenmanlara katılmak benim için önemlidir.					
Antrenmanlarda elimden gelen her şeyi yaparım.					
Yere düşen rakibimin kalkmasına yardım için elimi uzatırım.					
Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin oyunda kalması için hakemle konuşurum.					
Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim.					
Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım.					
Rakibim spor malzemelerini unutmuşsa yedeklerimi ona ödünç veririm.					

9. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : KILINÇ Burak

Uyruğu : Türkiye (T.C.)

Doğum tarihi ve yeri: 05/07/1992

Medeni hali: BEKAR

Tel : 05442552226

Email : burakkln@outlook.com

Yazışma Adresi : Çay mah. Birlik Sitesi A/blok no:6 Sorgun/Yozgat

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Yozgat Bozok Üniversitesi	Halen
Lisans	Hitit Üniversitesi	2012-2016
Lise	İbni Sina Anadolu Lisesi	2007-2011

İş Deneyimleri

Yıl	Yer	Görev
2017-2019	Sorgun	Öğretmen
2019-	Sorgun	Sportif Eğitim Uzmanı

Yabancı Dil

İngilizce